

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

SEKSITYÖNTEKIJÄN KOHTAAMINEN

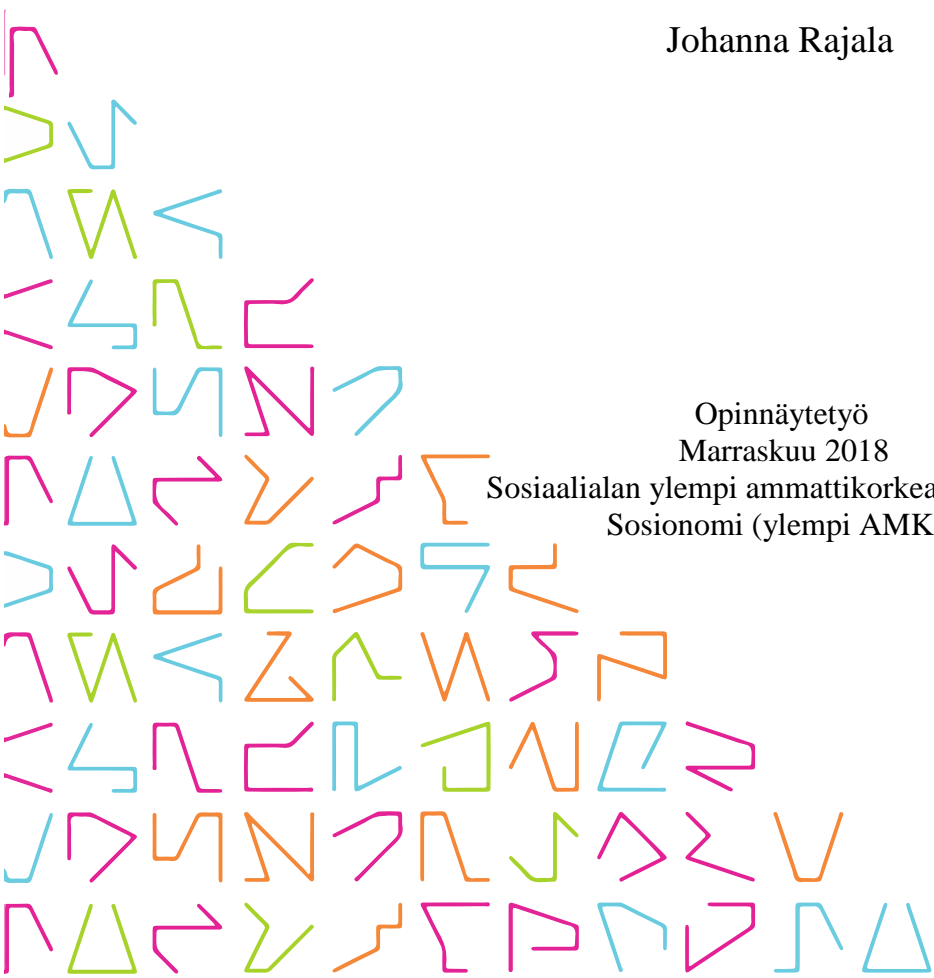
Pro-tukipisteen toiminnan tunnettuus Tampereen
lähikuntien sosiaalipalveluissa

Veera Alakoski

Johanna Rajala

Opinnäytetyö
Marraskuu 2018

Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (ylempi AMK)

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi ylempi amk

ALAKOSKI, VEERA & RAJALA, JOHANNA:
Seksityöntekijän kohtaaminen
Pro-tukipisteen toiminnan tunnettuus Tampereen lähikuntien sosiaalipalveluissa

Opinnäytetyö 63 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Marraskuu 2018

Seksityö on mielikuvia ja ennakkoluuloja mukanaan kantava aihe. Seksityöntekijät ovat haavoittuvassa tilanteessa sekä yksityiselämässä että ammatillisessa työssä ja joutuvat alttiiksi perusihmisoikeuksien loukkauksille. Seksityötä ei tehdä ainoastaan pakon edessä, vaan työ voi olla ihmisen oma valinta. Seksityö ei ole sukupuolisidonnaista ja seksityöntekijöiden elämäntilanteet ovat moninaisia.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kerätä Pro-tukipisteelle tietoa Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa toimivien työntekijöiden tietämyksestä seksityöstä ja Pro-tukipisteen tarjoamista palveluista. Tästä opinnäytetyöstä nousseiden tarpeiden pohjalta Tampereen Pro-tukipiste aikoo tarjota lähikuntien sosiaalipalveluihin koulutusta seksityöhön ja seksityöntekijän kohtaamiseen liittyen.

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Aineiston keräsimme sähköpostitse lähetetyillä e-lomakkeilla. Aineisto koostui Tampereen ympäristökuntien Nokian, Ylöjärven, Lempäälän, Kangasalan ja Pirkkalan kunnallisiin sosiaalipalveluihin lähetettyjen kyselyiden vastauksista. Kyselyyn vastasi 13 työntekijää. Aineiston analysoimme aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tämän opinnäytetyön keskeisimpiä tuloksia olivat, että Tampereen lähikuntien sosiaalipalveluissa kaivataan lisää tietoa Pro-tukipisteen toiminnasta. Osaamista kaivataan seksityöntekijöiden kohtaamiseen sekä tarjottavien palveluiden ja aihetta määrittelevän lain tuntemukseen.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että seksityöhön liittyy edelleen stigma yhteiskunnassamme. Seksuaalisuuteen liittyvien asioiden puheeksi ottaminen on haastavaa, eikä aiheen käsittelyyn ole riittävästi osaamista. Opinnäytetyön tarkoitus on madaltaa aiheeseen liittyvän keskustelun avaamista yleisellä tasolla ja rohkaista sosiaalialalla työskenteleviä vastapuheeseen hälventääksemme yhteiskunnassa syntyneiden marginaalien rajoja.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree in Social Services

ALAKOSKI, VEERA & RAJALA, JOHANNA:

Encountering a Sex Worker

Recognition of the Pro-tukipiste in the Social Services of Tampere's Neighbouring Municipalities

Master's thesis 63 pages, appendices 4 pages
November 2018

The purpose was to collect information on what kind of guidance and instructions will serve the workers of social services who work with sex workers. The aim was to clarify how professionals in the social field should meet the sex workers and what kind of collaboration and consultation they need from the Pro-tukipiste.

The study was qualitative in nature and the data were collected through questionnaires by e-mail inquiry directed to professionals of social services, and analyzed by using qualitative content analysis.

The main results showed that more information on the activities of the Pro-tukipiste is needed in the social services of the Tampere's neighbouring municipalities and more knowledge of legislation and stigmatisation related to the topic.

The thesis will serve Tampere's Pro-tukipiste in the development of work. The results will provide workers in social services with up-to-date information on social partners in the local community.

Key words: sex worker, social services, valuable encounter, Pro-tukipiste, stigmatisation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PRO-TUKIPISTE	8
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	10
3.1 Seksityö ja seksityöntekijät	10
3.2 Sosiaalinen leima (stigma) ja uhriutuminen	13
3.3 Ihmisoikeudet ja lainsäädäntö	17
3.4 Asiakkaan arvokas kohtaaminen	20
3.5 Aikaisempi seksityöhön liittyvä tutkimus	21
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TAVOITE	24
5 MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT	26
5.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ja aineiston kerääminen	26
5.2 Sisällönanalyysi	27
6 KYSELYN TULOKSET	30
6.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja	30
6.2 Seksityöntekijän tunnistamisen haastavuus sosiaalipalveluissa	30
6.3 Seksityön erityisyys puheeksi ottaminen haasteena	32
6.4 Mielikuvien ja asenteiden vaikutus seksityöntekijöiden kohtaamiseen	34
6.4.1 Mielikuvien ja asenteiden vaikutus palveluohjaukseen	36
6.5 Seksityöntekijän ennakkoluuloton, tasavertainen ja arvokas kohtaaminen	36
6.6 Koetut osaamisen tarpeet seksityöntekijän kohtaamisessa	40
6.7 Pro-tukipisteen toiminnan tunteminen	43
7 POHDINTA	48
7.1 Tulosten tarkastelua	48
7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	50
7.3 Kehittämisehdotuksia	51
LÄHTEET	55
LIITTEET	60
Liite 1. E-lomakkeen saatekirje	60
Liite 2. E-lomakkeen kysymykset	61
Liite 3. Analyysipolku	63

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aihe *Seksityöntekijän kohtaaminen - Pro-tukipisteen toiminnan tunnettuus Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa* nousi Tampereen Pro-tukipisteen tarpeesta. Opinnäytetyön aihetta miettiessämme olimme yhteydessä Tampereen Pro-tukipisteen työntekijöihin Piia Huhtajärveen ja Jaana Häggmaniin. Pro-tukipisteen työryhmä mietti ajankohtaisia ja tarpeellisia aiheita, joista toivoisivat tutkimusta. Yhteisten keskustelujen kautta aiheista valikoitui Pro-tukipisteen tunnettuus Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa. Pro-tukipisteen työntekijät arvioivat viikoittain toimivan satoja eri seksityöntekijöitä Pirkanmaalla mukaan lukien Tampereen ja ympäristökunnat. Havainto perustui Pro-tukipisteen tekemään etsivään työhön muun muassa erilaisilla internet sivustoilla. Asiakastyön kautta oli tiedossa, että seksityöntekijöitä on tai on ollut ympäristökunnissa sosiaalipalveluiden asiakkaina. (Huhtajärvi & Häggman 2018.)

Pro-tukipiste on asiantuntijajärjestö, joka edistää seksi- ja erotiikka-alalla toimivien ihmisten sekä ihmiskaupan uhrien osallisuutta ja oikeuksia. Pro-tukipiste tarjoaa asiakasryhmälleen matalan kynnyksen sosiaali- ja terveystalvija. Työn tarkoituksena on edistää asiakasryhmään kuuluvien oikeutta palveluihin. (Pro-tukipiste 2018.)

Seksityöhön voi liittyä ilmiöitä, jotka vaikeuttavat seksityöntekijöiden elämänhallintaa (Kontula 2005, 37). Seksityö on mielikuvia ja ennakkoluuloja mukanaan kantava aihe. Siihen liittyy paljon historian painolastia, joka on osin hyvin negatiivisesti väritynttä. Nykyään seksityö keskusteluun liitetään enenevästi ihmisoikeuskysymykset. Willman ja Levy (2010, 1) toivoisivatkin seksityöntekijöistä puhuttaessa muistettavan, että he eivät ole pelkästään seksityöntekijöitä, vaan kumppaneita, ystäviä ja yhteisön jäseniä. Opinnäytetyöprosessin aikana Pro-tukipisteellä käydessämme, keskusteluissa nousi useasti esille, että seksityöntekijöissä on niin työssäkäyviä, opiskelijoita kuin perheen äitejäkin, aivan tavallisia ihmisiä arkisin ongelmin.

Eurooppalaisessa seksityötä, ihmisoikeuksia, työvoimaa ja maahanmuuttoa käsittelevässä konferenssissa Brysselissä lokakuussa 2005 seksityöntekijät toivoivat, että seksityö huomioitaisiin työnä ja ammattina ja seksityöntekijät tunnustettaisiin

työntekijöiksi. He toivovat työ-, sosiaali- ja ihmisoikeuksien suojelua tasavertaisesti muiden työntekijöiden tapaan, erityisesti sosiaalisten oikeuksien, kuten sosiaaliturvan, terveydenhuollon ja vähimmäispalkkojen suojelemiseksi. (Pictures of a reality 2012.)

Seksityöntekijät ovat haavoittuvassa tilanteessa sekä yksityiselämässä että ammatillisessa työssä ja joutuvat usein alttiiksi perusihmisoikeuksien loukkauksille. Seksityöntekijöinä toimivien maahanmuuttajien kohdalla haavoittuvuus on vieläkin suurempaa. (INDOORS Support and Empowerment for Female Sex Workers and Trafficked Women Working in Hidden Places 2018.)

Ajatuksemme opinnäytetyötä tekemään lähtiessä oli, että aiheeseen tulisi perehtyä monipuolisesti seksityöhön liittyvien ilmiöiden ymmärtämiseksi. Toisessa luvussa esittelemme Pro-tukipisteen toiminnan. Kolmannessa luvussa avaamme seksityön käsitteitä, seksityön ilmiötä, stigmaa, lainsäädäntöä ja asiakkaan kohtaamista sekä esittelemme aiemmat tutkimukset aiheesta. Neljännessä luvussa selviää opinnäytetyön tarkoitus, tutkimuskysymykset ja tavoite. Viidennessä luvussa avataan menetelmälliset lähtökohdat. Kuudes luku käsittelee opinnäytetyömme kyselyn tuloksia ja tulosten tarkastelua. Seitsemännessä luvussa pohditaan saatuja tuloksia, niiden eettisyyttä ja esitetään kehittämisideoita. Liitteinä löytyvät lähettämämme E-lomakkeen saatekirje sekä kysymykset.

Seksityöllä tarkoitamme tässä opinnäytetyössä kaupallisia erotiikka- ja seksipalveluita, joissa palveluna on klassisen seksi, intiimihieronta, seuralaispalvelut, eroottinen tanssi, live-lähetys internetissä tai muut erilaiset erikoispalvelut. Seksityöntekijä on ihminen, joka tarjoaa näitä palveluita vastiketta, yleensä rahaa, vastaan. Opinnäytetyössämme käytämme erotiikka- ja seksiala, seksityö ja seksityöntekijä määritelmiä, koska koemme ne vähemmän leimaaviksi ja mielestämme ne pitävät sisällään kaikki erotiikka- ja seksityön muodot. Lähteestä riippuen olemme voineet käyttää prostituutio tai seksinmyyjä käsitteitä. Työstämme olemme jättäneet pääsääntöisesti pois maahanmuuttoon ja ihmiskauppaan liittyvät näkökulmat.

Sosiaalialan käsitteistä käytämme sosiaalialan työntekijä ja sosiaalialan työ käsitteitä, koska silloin ne kattavat sosiaalialalla työskentelevät kokonaisuutena. Aikaisempiin tutkimuksiin verrattaessa on voitu käyttää sosiaalityö ja sosiaalityöntekijä käsitteitä.

Työssämme kuljetamme mukana Pro-tukipisteen kalenteri projektiin otettuja valokuvia. Kuvat on ottanut valokuvaaja Jarno Koskinen.

KUVA 1. Aatami & Eeva -meistäkö kaikki alkoi (Kuva: Jarno Koskinen 2018)

2 PRO-TUKIPISTE

Asiantuntijajärjestö Pro-tukipiste edistää seksi- ja erotiikka-alalla toimivien ihmisten sekä ihmiskaupan uhrien osallisuutta ja oikeuksia, tarjoten matalan kynnyksen sosiaali- ja terveystalvija seksityössä mukana oleville ja ihmiskaupparikoksen kohteeksi joutuneille ihmisille Helsingissä, Tampereella ja Turussa. Pro-tukipiste vähentää ihmisoikeustyöllä kohderyhmiinsä kuuluvien ihmisten haavoittuvuutta sekä seksi- ja erotiikka-aloihin kohdistuvaa stigmaa. Matalan kynnyksen palvelut toteutetaan ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Vaikuttamistyö perustuu kohderyhmien aitoon kuulemiseen ja yhdessä tekemiseen. Pro-tukipisteen toimintaa ohjaavat arvoista yhdenvertaisuus, osallisuus ja läpinäkyvyys. Toiminnan missiona on, että oikeuksien lisääminen ja yhdessä tekeminen lisäävät hyvinvointia. (Pro-tukipiste 2018.)

Pro-tukipiste on erikoistunut antamaan tukea ja neuvontaa seksi- tai erotiikka-alalla työskenteleville ihmisille arkeen, hyvinvointiin, terveyteen tai oikeudellisiin asioihin liittyen. Palvelut ovat nimettömiä ja maksuttomia sekä toiminta on luottamuksellista. (Tukipalvelut 2018.)

Pro-tukipisteellä asioidessaan ihminen itse määrittelee mistä asioista haluaa puhua. Työntekijät eivät kuvittele tietävänsä, mikä on kyseiselle ihmiselle parasta, vaan tavoite on tarjota tukea, joka on ihmiselle hyödyksi ja avuksi. Monille Pro-tukipisteessä asioiville ihmisille on ollut helpotus, että Pro-tukipisteellä asioidessa ei tarvitse pelätä kohtaavansa seksi- ja erotiikka-alan työhön usein liittyvää stigmaa ja negatiivisia asenteita. Pro-tukipisteellä asioivan ei tarvitse peitellä seksi- ja erotiikka-alalla työskentelyä, vaan asioiva voi halutessaan ottaa työskentelyn esille yhtenä elämän osa-alueena, liittyi haettu tuen tarve siihen tai ei. (Tukipalvelut 2018.)

Pro-tukipisteeltä saa ohjausta ja neuvontaa muiden palveluiden käytössä. Palveluohjaus ja -neuvonta voi pitää sisällään asumiseen, toimeentuloon, työllistymiseen, koulutukseen tai Suomessa oleskeluun liittyviä asioita. Tarjolla on tukea lomakkeiden täyttämässä, palveluiden ja etuisuuksien hakemisessa sekä oikeudellisiin asioihin liittyen. Pro-tukipisteen työntekijä lähtee tarvittaessa yhdessä asioimaan muihin

palveluihin. Palveluohjauksen tavoite on, että Pro-tukipisteellä asioiva saa ne palvelut, joihin hänellä on oikeus. (Tukipalvelut 2018.)

KUVA 2. Minullakin on taivaspaikka (Kuva: Jarno Koskinen 2018)

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Seksityö ja seksityöntekijät

Tuomaalan (2015, 51) artikkelin mukaan seksityön käsitteistä on käyty tällä vuosituhanella väittelyä. Seksityön oikeuksia ajavat toivoisivat seksityöntekijä käsitteen korvaavan prostituoitu käsitteen. Seksityöaktivisti Carol Leigh käytti seksityöntekijä -sanaa ensimmäistä kertaa 1970-luvun lopulla. Seksityöntekijä -sana voidaan nähdä sateenvarjokäsitteenä seksi- ja erotiikka-alalla tuloja hankkiville ihmisille. Prostitoidun käsite taas syntyi aktivisti-toimittaja Melissa Gira Grantin mukaan 1800-luvulla, jolloin käsitteen syntymisen myötä sosiaaliseen todellisuuteen tuli ihmisryhmä, johon pystyttiin kohdistamaan hallintaa, lakeja ja toimenpiteitä. Tätä aikaisemmin kunniallisuuden rajoja rikkovista naisista käytettiin sanaa huora. (Tuomaala 2015, 51.)

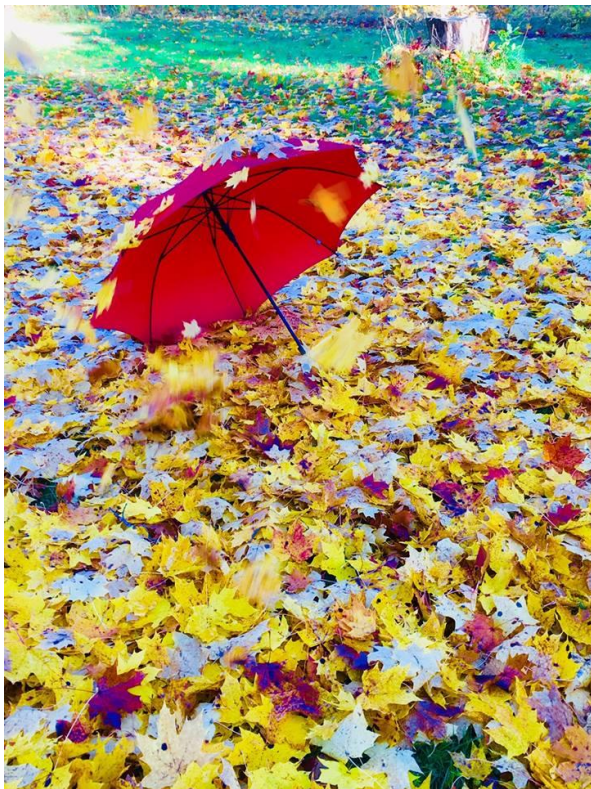
Prostituutio on ollut tutkimuksessa vallitseva kaupallisen seksin peruskäsite. Kontula (2008, 34) pitää käsitettä ongelmallisena, koska kokee sen liittyvän vahvasti ajatteluun, jossa prostituoidun omalle kokemukselle ja toimijuudelle ei ole tilaa. Viime aikoina on alettu enemmän käyttämään seksityön käsitettä. Holly Wardlow (2004, 1017-1018) on erotellut neljä näkökulmaa, jotka kuvaavat melko laajasti hyväksytyjä oletuksia ilmiöstä:

1. Prostituuioon liittyy historian painolastia ja seksityö on siksi neutraalimpi valinta.
2. Kaupallisen seksin määrittelemisen työksi helpottaa vaatia tekijöille samoja oikeuksia kuin muidenkin töiden tekijöille.
3. Prostituutio stigmatisoi, kun seksityö korostaa toiminnan yhteyttä tulonhankintaan.
4. Seksityö tekee näkyväksi siihen liittyviä rakenteellisia syitä, köyhyyttä ja naisten vastuuta perheen elannosta. (Kontula 2008, 34.)

Seksityöhön liittyy paljon ennakkokäsityksiä, mikä vaikeuttaa keskustelua aiheesta ja sen käsittelyä. Seksi- ja erotiikkatyötä tekevien hyvinvoinnista on vain vähän aiempaa tutkimustietoa Suomessa ja ilmiöön liittyviä tutkimuksia on maailmanlaajuisestikin tehty suhteellisen vähän. Tutkimus seksityöntekijöiden parissa on ongelmallista, koska

alakulttuuriryhmät ovat pieniä, stigmatisoituneita ja toimintaan liittyy usein lainvastaisia tekoja sekä tutkimusten kohderyhmä pelkää, että tutkimustulosten tulkinta heikentää seksityöntekijöiden asemaan entisestään. (Liitsola 2013, 8.)

Seksityöntekijöiden symbolina tunnettua punaista sateenvarjoa käytettiin ensimmäisen kerran Venetsiassa, Italiassa vuonna 2001. Brysselin konferenssissa vuonna 2005 punainen sateenvarjo symboloi seksityöntekijöiden taistelua tasa-arvosta ja oikeuksista. Kansainvälistä seksityöntekijöiden oikeuksien päivää vietetään 3. maaliskuuta. (Sorfleet 2007, 60, 66.)

KUVA 3. Punainen sateenvarjo on seksityöntekijöiden symboli (Kuva: Veera Alakoski & Johanna Rajala 2018)

Seksityön laajuudesta Suomessa ei ole olemassa kattavia lähteitä. Arviot seksityöläisten määrästä vaihtelevat muutamasta sadasta kymmeneen tuhansiin. Arvio on vaikeaa työn näkymättömyyden ja työn satunnaisuuden vuoksi. (Kontula 2008, 39.) Huhtajärvi & Häggman (2018) totesivat Pro-tukipisteen etsivää työtä tehdessään huomioineensa pelkästään Pirkanmaan alueella toimivan yli sadan seksityöntekijän joka viikko.

Yleisin syy seksityön tekemiseen on toimeentuloon liittyvät asiat. Virallisille työmarkkinoille pääsy on erilaisista syistä estynyt tai seksityöllä haetaan lisäansioita, jolloin seksityö on ollut olemassa olevista vaihtoehdoista parhaaksi nähty vaihtoehto matalapalkkaisilta naisaloilta. (Kontula 2008, 223.) Vaikka seksipalveluita myydään yleisimmin suoraa rahakorvausta vastaan, muitakin taloudellisia korvauksia käytetään, kuten seksin myymistä vuokranmaksun, lomamatkojen tai kauneuspalveluiden sekä arkipäiväisten kulutustavaroiden ja ruoan ostamista vastaan (Skaffari 2010, 41).

Seksityöntekijät voidaan Kontulan (2005) mukaan jakaa ammattimaisuuden ja Suomessa oleskelun mukaan neljään eri ryhmään; Suomessa asuvat ammattilaiset, Suomessa käyvät ammattilaiset, Suomessa asuvat harrastelijat ja Suomessa käyvät harrastelijat. Suomessa asuvat ammattilaiset ovat näkyvin ryhmä. He saavat pääosan tuloistaan seksityöstä. Ammatillisuus näkyy muun muassa verojen maksamisena ja osallistumisena seksityön verkostoihin. Suomessa asuvia harrastelijoita on haasteellista kartoittaa, koska he harjoittavat seksityötä satunnaisesti täydentääkseen tulojaan. Osa harrastelijoista on heikossa asemassa päihderiippuvuuden tai mielenterveysongelmien takia. Tyypilliseksi osa-aikaisesti seksityötä tekeväksi mielletään opiskelija, yksinhuoltaja tai toimeentulo vaikeuksista kärsivä nainen. (Kontula 2005, 14-16.) Suomessa toimii seksityössä merkittäviä ulkomaalaisten ryhmiä, joilla on pysyvä oleskelulupa tai Suomen kansalaisuus. He ovat usein suomalaisen kanssa avioliiton solmineita, mutta avioliiton purkaututtua seksityöstä tulee toimeentulon edellytys. (Kontula 2008, 47-48.)

Seksityöntekijöiden liikkuvuus on Suomessa yleistä niin rajojen yli kuin maan sisällä. Suomessa seksityöntekijät ovat pääsääntöisesti niin sanottuja sisätiloissa työskenteleviä seksityöntekijöitä, jotka hankkivat asiakkaat pääsääntöisesti internetissä erilaisten seksipalveluita tarjoavien sivustojen kautta, mutta myös ravintoloissa tai hierontapaikoissa. (Pictures of a reality 2012, 20.)

Yleisin käytäntö Suomessa seksityön asiakaskontaktien löytämiseen on ilmoitukset internetissä ja sanomalehdissä. Kaduilla ja ravintoloissa tapahtuva seksinmyynti on nykyään vähäisempää. (Huhtajärvi & Häggman 2018; Kontula 2008, 46-47.) Tätä kehitystä voidaan osittain selittää tekniikan lisääntyneellä käytöllä seksuaalipalvelujen myynnissä, mutta myös poliittisilla linjauksilla. (INDOORS Support and Empowerment for Female Sex Workers and Trafficked Women Working in Hidden Places 2018.)

Suomalaiseen seksityön ilmiöön vaikuttavat niin taloudelliset, kulttuuriset kuin lainsäädännölliset tekijät. Kontula (2005) nostaa kaksi näkökulmaa tarkasteltaessa ilmiötä. Ensinnäkin seksityöntekijöiden elämässä on kannattelevia ja uhriuttavia tekijöitä. Seksityö voi lisätä samalla henkilöllä sekä syrjäytymistä että elämänhallintaa. Toiseksi toimijat eivät ole muusta yhteiskunnasta erillinen ryhmä. (Kontula 2005, 13.)

Seksityöhön ja sen toteuttamiseen liittyy hyvin erilaisia näkökulmia, jotka vaikuttavat ihmisten mielipiteisiin ilmiöstä. Esimerkiksi tasa-arvoasiain neuvottelukunta on seksin oston täyskriminalisointia puoltavassa lausunnossaan todennut, että prostituutiosta irtaantumiseen tähtääviä tukipalveluita tulisi kehittää ja niiden resursoinnin tulisi olla tehokasta. Prostituutio nähdään yhteiskunnallisena ilmiönä, jolla on välillisiä vaikutuksia muihinkin kuin seksin myyjiin ja ostajiin. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaaakin, että Suomessa tehtävää exit prostituutio -työtä tulee kehittää järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Exit prostituutio -työllä voidaan tarjota tukea, vaihtoehtoja ja voimaannuttamista prostituutiosta pois haluaville naisille ja miehille. (Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskevan rangaistussäännöksen soveltamisesta 2009, 2, 4.)

Ruotsissa kehitetty, jopa feministisenä pidetty pohjoismaisen prostituutiopolitiikan malli on saanut maailmalla suosiota. Mallissa seksin ostaminen on kriminalisoitu, toisin kuin seksin myyminen, joka ei ole rikos. Vuolajärvi haluaa tutkimustensa pohjalta kritisoida mallin toimivuutta ja kokee hyvänä asiana, ettei Suomi ole mennyt malliin mukaan. (Seksin myynti on yhä käännytyspäättös 2018.)

3.2 Sosiaalinen leima (stigma) ja uhriutuminen

Stigma käsitteenä on peräisin Kreikasta, jossa se tarkoitti kehoon polttamalla tai viiltämällä tehtyä merkkiä. Merkki viittasi henkilön moraaliseen poikkeavuuteen tai pahuuteen, johon saattoi liittyä merkatun henkilön välttäminen varsinkin yleisillä paikoilla. (Goffman 1990, 11.)

Korkeilan (2011, 9) mukaan on useampia tekijöitä, jotka vaikuttavat henkilössä jonkin ominaisuuden leimaavuuteen, kuten ominaisuuden salaaminen, haittaavuus vuorovaikutustilanteissa tai ominaisuuden vastenmielisyys. Leimaavuuteen voi vaikuttaa, jos oletetaan henkilön olevan vastuussa omasta ominaisuudestaan tai ominaisuus koetaan vaaralliseksi toisille. Leimautuminen voi olla julkista, henkilöiden välistä tai henkilön itse itseensä kohdistamaa. Stigmatisaatio syntyy yksinkertaistavien ennakkoluulojen ja mustavalkoajattelun sekä henkilön omien sopeutumiskeinojen vuorovaikutuksessa, aiheuttaen muun muassa syrjintää. (Korkeila 2011, 9, 20.)

Vaikka seksityöllä on yhteys joillakin alkoholi- ja huumeriippuvuuteen tai ala liitetään muihin terveys- ja turvallisuushaittoihin, seksityöntekijät kokevat itse suurimmaksi ongelmaksi sosiaalisen stigmat. Koettuun syrjintään ja marginalisointiin liittyykin monet arjen asiat ja ongelmat asumisessa, koulutuksessa, työssä, lain suojan saamisessa ja omien lasten huoltajuuden kyseenalaistumisessa. Salailu leimautumisen pelossa vaikuttaa elämässä tehtyihin valintoihin. Osa seksityöntekijöistä saattaa kantaa toistakin stigmaa, joka on vaikuttanut esimerkiksi työmarkkinoilla pärjäämiseen ja tämä on taas mahdollistanut seksityön houkuttelevuuden. (Kontula 2008, 49, 56.)

Vaikka normista poikkeaminen aiheuttaa hyljeksintää yhteisössä on stigma kaksisuuntainen prosessi. Kun henkilö nähdään vain poikkeavan toimintansa kautta, se syventää leimaa ja vahvistaa ennakkoluuloja. Yksilö saattaa alkaa tästä syystä toteuttamaan itseensä kohdistuvia ennakkoluuloja käyttäytymisessään. (Kontula 2008, 57.)

Perinteisesti ajatellaan, että seksityöntekijät edustavat jotain sellaista, mitä naisten ei pitäisi tehdä seksuaalisista syistä ja siksi heitä väheksytään ja syrjitään. Feminismin alueella voidaan ajatella, että seksityöntekijöiksi julistautuvia pidetään pettureina naisten etujen ajamisessa. Seksityöntekijät kokevat paljon henkilökohtaista ristiriitaa elämässään. He saattavat kokea häpeää työstään, koska huora leima saa heidät kokemaan itsensä huonoiksi naisiksi, mutta toisaalta he voivat olla ylpeitä, että selviytyvät itsenäisesti ja ovat saavuttaneet hyvän taloudellisen aseman. Kuitenkaan tätä ei oteta yleensä huomioon seksityöstä puhuttaessa. (Garaizabal 2011, 116.)

Sirkiä (2003, 7) toteaa artikkelissaan, että koska prostituutioon liittyy seksi ja raha, aiheuttaa aihe paljon mielipiteitä ja tunteita. Keskustelu ei yleensä viittaa prostituutioon sellaisena kuin prostituutio oikeasti on, vaan keskustelijan pelkoihin ja pettymyksiin sekä ajatuksiin valtapeleistä ja poliittisista näkemyksistä. Koska prostituoidut ovat marginalisoitu, halveksittu ja suhteellisen vieras ryhmä, on siihen helppo projisoida vihan tunteita ja pelkoja. (Sirkiä 2003, 7.)

KUVA 4. Ranskalaiset korot (Kuva: Jarno Koskinen 2018)

Seksityöntekijöiden näkökulmasta suurimmat ongelmat liittyvät siihen, ettei työstä voi kertoa välttämättä edes läheisille. Emotionaalisesti kuormittavia tilanteita ei voi purkaa puhumalla. Työn salaaminen voi johtaa kaksoisidentiteettiin, jolloin tasapainoilu kahden elämän välillä salailuineen käy raskaaksi. (Kontula 2005, 42.)

Yleisessä keskustelussa on taipumus osoittaa yksinomaan uhrinäkökulmasta seksityöntekijöiden kokema sosiaalinen kontrolli, sorto, suojelun puute, väärinkäytökset ja haavoittuvuus. Usein jää huomiotta seksityöntekijöiden ääni, jotka haluavat jatkaa seksityössä, mutta paremmilla työoloilla. Uhrinäkökulma ei auta heitä lainkaan vaan päinvastoin vain vahvistaa leimautumista ja näkemystä siitä, että he ovat toisen luokan kansalaisia, jotka eivät kykene päättämään itsestään. (Garaizabal 2011, 116.)

Liiallinen ihmiskauppaan keskittyminen vie huomion seksipalveluita myyvien ihmisten arjen todellisista ongelmista. Seksipalvelut käsittävät laajan työolosuhteiden kirjon, täydestä omavalintaisuudesta ja autonomiasta erilaisiin olosuhteiden pakkoihin ja jopa äärimmäiseen riistoon. Ongelmien puhumiseen liittyvä seksityöntekijän sijoittaminen uhrikategoriaan voi vaikuttaa siihen, miten seksityöntekijää kohdellaan vuorovaikutuksessa, lähisuhteissaan ja kansalaisena julkisissa palveluissa. Seksityöntekijöiden osallisuuden ja aseman vahvistamisen pitäisi olla kaiken seksityöhön liittyvän lähtökohta. (Tuomaala 2015, 54-55, 58.)

Kontulan (2008, 69) tutkimuksesta käy ilmi, miten myyjit saattavat Suomessakin vaikuttaa viranomaisten, kuten lastensuojelun työntekijöiden käsityksiin äitiydestä kyseenalaistamalla seksityöntekijän kyvyn huolehtia lapsistaan pelkästään seksin myymisen perusteella. Vuolajärven mukaan olisi oleellisen tärkeää vähentää stigmaa seksityöhön liittyen. Hän muistuttaa, että seksityöntekijät ovat tavallisia ihmisiä, siinä missä kuka tahansa muukin, lapsistaan huolehtivia äitejä ja koiriaan ulkoiluttavia ohikulkijoita. He elävät monenlaisissa elämäntilanteissa ja tarvitsevat oikeuksia elämänsä turvaksi. (Seksin myynti on yhä käännytyspäättös 2018.)

Osa prostituoiduista haluaisi tehdä jotain muuta työtä ja prostituutiosta irtipääsemiseksi tarvittaisiinkin asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioittavia sosiaali- ja terveysalanpalveluita. Jos ongelmia haluttaisiin oikeasti vähentää ja löytää ratkaisuja, tulisi päästä irti stereotyyppisistä uhri-, häpeä- ja rikollisleimojen käyttämisestä. Leimautuminen aiheuttaa sen, ettei ihmisiä nähdä yksilöinä, jonka omat motiivit ja mahdollisuudet tulisi olla lähtökohtana ongelmien välttämiseen ja ratkaisemiseen. (Sirkiä 2003, 8.)

Suomessa seksityöntekijöiden omat mahdollisuudet osallistua julkiseen keskusteluun seksityöstä ovat vähäiset. Yksi tekijä on "huoraleimaa" vahvistava lainsäädäntö, joka tekee seksityön paljastamisen rikollisen luonteensa vuoksi hankalaksi seksin myyjälle. (Tuomaala 2015, 58.) Lisäksi seksityöhön liittyvä rikoslainsäädäntö osaltaan lisää stigmatisointia, koska se on lainsäädännön kautta tarkasteltuna loukkaus ja uhka yhteiskunnan arvojärjestelmää kohtaan. (Kontula 2008, 57.)

3.3 Ihmisoikeudet ja lainsäädäntö

Ihmisoikeudet on turvattu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Yhdistyneet kansakunnat ovat määritelleet ihmisoikeudet:

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan oikeuksia, jotka kuuluvat yhtäläisesti ja poikkeuksetta jokaiselle ihmiselle. Ihmisoikeudet perustuvat ajatukseen ihmisestä moraalisenä olentona ja jokaiselle ihmiselle ihmisyyden osana kuuluvasta ihmisarvosta. Ihmisoikeuksien kolme tärkeintä ominaispiirrettä ovat universaalisuus eli yleismaailmallisuus, luovuttamattomuus ja perustavanlaatuisuus. Ihmisoikeuksien yleismaailmallisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmisoikeudet ovat yhteisiä maailman kaikille ihmisille ja voimassa kaikkialla samanlaisina. Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ihmisille sukupuolesta, rodusta, varallisuudesta, kansalaisuudesta, asuinmaasta tai mistä tahansa muusta seikasta riippumatta. Ihmisoikeuksien luovuttamattomuus viittaa niiden synnynnäisyyteen: ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle ihmiselle jo yksinomaan hänen ihmisyytensä perusteella. (Yhdistyneet kansakunnat 2016.)

Suomen perustuslaki säättää 6 § ihmisten yhdenvertaisuudesta näin, "Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella." (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.)

Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 4 § säädetään asiakkaan kohtelamisesta ihmisarvoa loukkaamatta, samalla yksityisyyttä ja asiakkaan vakaumusta kunnioittaen. Kaikilla ihmisillä on oikeus saada hyvää kohtelua ilman syrjintää ja sosiaalihuollon toteuttajilta laadukasta sosiaalihoitoa. On otettava huomioon asiakkaan oma mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet, toivomukset sekä kulttuuritausta ja äidinkieli. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.)

Itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta säädetään 8 §, että jokaiselle asiakkaalle on annettava mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua itseään koskevien palveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Asiakkaan itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa ja ensisijaisesti ottaa huomioon hänen toiveensa ja mielipiteensä sosiaalihoitoa toteutettaessa. Asiakkaan asioita koskeva käsittely ja ratkaisut tulee ensisijaisesti hoitaa

asiakkaan etu huomioiden. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.)

Perustuslaki 18 § säättää ihmisen oikeudesta työhön ja elinkeinovapauteen. “Jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta.” (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.) Hallintolain 8 § säädetään, että viranomaisen on toimivaltansa rajoissa tarjottava asiakkailleen asioiden hoitamiseen tarvittavaa neuvontaa ja vastattava asiointiin liittyviin tiedusteluihin ja kyselyihin. Mikäli kyseinen asia ei kuulu viranomaisen toimivallan piiriin, tulee hänen ohjata ja opastaa asiakkaansa toimivaltaisen viranomaisen luo. (Hallintolaki 6.6.2003/434.)

Vuonna 2005 hallitus esitti seksuaalipalvelujen ostamista säädettäväksi yleisesti rangaistavaksi kaikissa ostamistilanteissa. Eduskunnalta tulleen kritiikin mukaan rangaistussäännös koettiin kuitenkin liian epämääräiseksi, mikäli se kattaisi kaikkien seksipalvelujen ostamisen. Ruotsissa aiemmin toteutettu, kaikkiin ostotapahtumiin liittyvän kriminalisoinnin oli katsottu tuoneen mukanaan haittavaikutuksia, kuten prostituution piilottelun lisääntymisen. Lokakuussa 2006 Suomen rikoslaisissa säädettiin seksin ostaminen rangaistavaksi rikokseksi, mikäli seksin myyjä on parituksen tai ihmiskaupan uhri. Tuolloin täydennettiin voimassa ollutta rangaistussäännöstä seksuaalipalvelujen ostamisesta alle 18-vuotiaalta henkilöltä. (Oikeusministeriö 2006.) Rikoslain säännöstä tarkennettiin 2015, jolloin seksin ostamisesta parituksen tai ihmiskaupan uhrilta tuli rangaistavaa tuottamuksellisenä. Ostaja voidaan tuomita, jos katsotaan, että hänen olisi pitänyt epäillä ostavansa seksiä parituksen tai ihmiskaupan uhrilta. (Oikeusministeriö 2015.)

Keskeisimpiä seksipalveluita sääteleviä lakeja ovat järjestys- ja rikoslaki. Järjestyslain 7§ kieltää seksuaalipalvelujen ostamisen ja maksullisen tarjoamisen yleisellä paikalla (Järjestyslaki 27.6.2003/612). Seksipalveluihin liittyvistä rangaistuksista säädetään rikoslain 8§ seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä ja 8a§ seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta. Rikoslain 9§ säädetään rangaistukset parituksesta. Parituksella tarkoitetaan toimintaa, josta seuraa taloudellista hyötyä seksipalveluita markkinoimalla tai organisoimalla. Seksuaalipalvelut on määritelty rikoslaisissa parituksen yhteydessä. (Rikoslaki 19.12.1889/39.)

Vaikka seksipalveluiden myyjällä ei ole laillista elinkeinonharjoittajan asemaa, ei seksityöllä ansaittuja tuloja ole erikseen vapautettu verotuksesta. Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksessä on käsitelty seksityöstä saatujen tulojen veronalaisuutta ja säädetty prostituoituna toimimisesta saatujen tulojen olevan veronalaista tuloa (EDILEX, KHO 1984 II 560). Tuloverolain 29 §:n mukaan veronalaista tuloa ovat verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena hankkimat tulot. Lain mukaan “verovelvollisella on oikeus vähentää tuloistaan niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot (luonnolliset vähennykset)”. (Tuloverolaki 30.12.1992/1535.) Seksityöntekijän vähennyskelpoisia vuosikuluja ovat esimerkiksi kaikki seksivälineet, asusteet, ammattikirjallisuus ja lehdet, pesuaineet, seksuaaliterveyteen liittyvät tuotteet, ilmoitus- ja puhelinkustannukset sekä alan järjestöjen jäsenmaksut (Verotus 2018).

“Seksityön sijoittuminen lainsäädännöllisesti harmaalle alueelle lisää toiminnan riskejä ja piilottaa väkivaltaa” (Tuomaala 2015, 54). Euroopan unionin rahoittaman yhdeksän EU maan yhteinen Indoors-hanke tukee sisätiloissa tapahtuvan seksityössä toimivien naisten vaikutusmahdollisuuksia. Hankkeen myötä syntyneen raportin perusteella työskentely avoimesti seksityöntekijänä on vaikeaa Suomessa, koska seksityötä säännellään ja rajoitetaan monin eri tavoin. Se riippuu kansalaisuudesta (EU:sta tai EU:n ulkopuolelta), asuinpaikasta ja seksityön muodoista. Seksityötä ei pidetä ammattina. Toukokuussa 2011 kaupparekisteri on hyväksynyt ensimmäisen kerran seksuaalipalvelujen myynnin liiketoimintana. (Pictures of a reality 2012, 6, 21.)

Seksityöntekijänä itsekkin toiminut Sirkiä (2004, 3) muistuttaa, että seksityöntekijän näkökulmasta seksityössä on lähes aina kyse toimeentulon ansaitsemis mahdollisuudesta. Jos seksityöntekijän on hankalampi tehdä työtään olemassa olevan lainsäädännön takia, aiheuttaa se seksityöntekijälle muitakin ongelmia. Ongelmien ratkaisemiseksi tulisikin miettiä miten voitaisiin lisätä seksityöntekijöiden mahdollisuuksia tehdä parempia valintoja ja seksityöntekijöiden turvallisuutta eikä niinkään lisäämällä kontrollia seksityöhön liittyvää lainsäädäntöä tiukentamalla. (Sirkiä 2004, 3.)

Ulkomaalaislain 148 §:n mukaan seksin myyminen on Suomessa käännytysperuste. Suomessa seksin myyminen ja ostaminen eivät ole laitonta, joten Vuolajärven mukaan pykälä tulisi poistaa perusteettomana. (Seksin myynti on yhä käännytyspäätös 2018.)

3.4 Asiakkaan arvokas kohtaaminen

Asiakkaan arvokas kohtaaminen voidaan pohjata sosiaalialan ammattihenkilöstön eettisiin ohjeisiin. Ohjeiden mukaan sosiaalialan kriittisenä ytimenä pidetään asiakkaan ihmisoikeuksien ja ihmisarvon puolustamista sekä työntekijän kykyä kyseenalaistaa omaa ammatillista toimintaansa ja yhteiskunnallista päätöksen tekoaan kunnioittaen asiakkaan oikeutta tehdä omia valintoja työntekijän arvoista riippumatta. Eettisiä periaatteita noudattaen asiakkaan arvokkaaseen kohtaamiseen liittyy asiakkaan itsemääräämisoikeus ja yhdenvertaisuus, asiakkaan oikeus ilmaista tunteitaan ja kielteisiä kokemuksiaan, arvostava vuorovaikutus ja luottamuksellisuus, asiakkaan ainutlaatuisuuden huomioiminen, erilaisuuden hyväksyminen sekä epäoikeudenmukaisten toimintatapojen ja syrjinnän vastustaminen. (Arki, arvot ja etiikka 2017, 3, 7.)

Yhteiskunnallis-poliittiset talouslinjaukset raamittavat sosiaalityön asiakaskohtauksia. Tämä näkyy niin asiakkaiden ongelmien määrittelyssä, palveluiden priorisoinnissa kuin sosiaalityön resursseissa. Tällä on vaikutusta asiakkaiden arvokkaaseen kohtaamiseen. Työntekijöitä on liian vähän asiakasmääriin nähden, jolloin kiireen lisäksi joudutaan miettimään, kenellä on oikeus peruspalveluihin ja onko palvelu eettisesti arvokasta kohtelua. (Laitinen & Kemppainen 2010, 140-141, 143.) Rakenteellisen sosiaalityön menetelmin on kuitenkin mahdollista vaikuttaa käytäntöihin ja ilmiöihin, jotka estävät eettisten periaatteiden mukaisen sosiaalityön (Laitinen & Kemppainen 2010, 144).

Vaikka Suomessa ei pääasiallisesti seksityöhön ryhdytä köyhyyden takia, se ei silti ole ongelmatonta (Kontula 2008, 14). Sosiaalipalveluissa työntekijä kohtaa asiakkaiden konkreettisia elämäntilanteita riskeineen ja ongelmineen. Arjen haasteita on tunnistettava eri näkökulmista. Sosiaalityön eettisten taustateorioiden ja arvokohtien tunteminen ei riitä, vaan työntekijän on kyettävä tarkastelemaan omia henkilökohtaisia arvoja, käsityksiä ja toimintatapoja. (Laitinen & Kemppainen 2010, 139.)

Seksuaalisuus ja seksuaalinen identiteetti saattavat jäädä huomiotta sosiaalialalla. Sosiaalialan työ on aina ollut kiinnostunut elämän henkilökohtaisimmista ja yksityisistä asioista ja se on tarkastellut sekä ratkaissut niitä monista näkökulmista ja erilaisista motiiveista. Kuitenkin seksuaalisuus tuntuu jäävän usein huomiotta. Sosiaalialan työssä

seksuaalisuutta tarkastellaan joko liian tarkasti, jos seksuaalisuus vaikuttaa poikkeavalta tai se taas unohdetaan, jos se katsotaan tavalliseksi. (Trotter 2011, 121.)

3.5 Aikaisempi seksityöhön liittyvä tutkimus

Anna Kontula on tehnyt empiiristä tutkimusta suomalaisesta prostituutiosta Sexpon julkaisemassa raportissa *Prostituutio Suomessa (2005)* sekä väitöskirjassaan *Punainen Eksodus (2008)*, joka käsittelee laajemmin seksityöntekijöiden näkökulmasta seksityötä Suomessa. Like kustannus julkaisi väitöskirjasta painetun teoksen vuonna 2008.

Prostituutio Suomessa (2005) raportti sisältää kuvauksen Suomessa toimivista seksityöntekijöistä, aiheeseen liittyvästä lainsäädännöstä, seksityön muodoista, prostituutioon liittyvistä ongelmista, verkostoista ja trendeistä sekä vertailua muihin maihin, kuten Hollantiin ja Ruotsiin.

Punainen Eksodus (2008) perustuu Suomessa toimivien seksityöntekijöiden omiin kirjoituksiin ja haastatteluihin. Kontula kantaa läpi tutkimuksen vahvasti mukana huorastigman vaikutuksia seksityöntekijöiden hyvinvointiin. Tutkimus avaa uusia näkökulmia myös poliittiseen keskusteluun työntekeymisen ja lainsäädännön alueilla.

Mari Kinnunen (2011) on tehnyt aiheeseen osittain liittyvän YAMK opinnäytetyön, joka tutki hierontapaikoissa työskentelevien thaimaalaisien kokemuksia Pro-tukipiste ry:n Saphaan -hankkeessa toteutetusta palveluohjauksesta sekä sen merkityksistä thaimaalaisille. Pia Skaffari (2010) on tutkinut väitöskirjassaan naisten kokemuksia rajat ylittävässä pohjoisen itäprostituutiosta. Heidi Komulainen (2010) on tehnyt pro gradu - tutkielman tapaustutkimuksena 2000-luvun suomalaisesta seksityöntekijästä ja seksityön sukupuolisuudesta.

Lisäksi seksityötä Suomessa on aiemmin tutkinut muun muassa Saija Ranz (2009), joka on tehnyt pro gradun naiseuden muovautumisesta kulttuurihistoriallisesti ja yhteiskunnallisesti seksityötä tekevän naisen elämässä, Annemari Hakala (2018), joka on tehnyt pro gradun suomalaisten itsenäisesti seksityötä tekevien naisten kokemuksista seksityöstä ja Niina Vuolajärvi (2018), joka on lähes kolmen vuoden

ajan tutkinut Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa pohjoismaisen prostituutiopolitiikan mallin soveltamiskäytäntöjä. Vuolajärvi on tutkimustaan varten tehnyt laajoja kenttätutkimuksia ja yli 200 haastattelua. Aiheeseen liittyvää kokemustietoa on saatavilla seksityöaktivisti Johanna Sirkiän (2003) artikkeleista sekä seksityöhön liittyvän eurooppalaisen Indoors-projektin materiaaleista.

KUVA 5. Red Light Secrets (Museum of prostitution, Amsterdam 2018)

Vaikka seksityötä onkin tutkittu viime vuosikymmeninä useista näkökulmista, ei aikaisempaa tutkimusta selkeästi liittyen seksityöntekijöiden kohtaamiseen sosiaalipalveluissa ole saatavilla Suomessa, joten etsimme aineistoa englanninkielisistä lähteistä Euroopan alueelta.

Tuorein laadullinen tutkimus oli Anette Brunovskisin ja May-Len Skilbrein (2018) Norjassa tehty tutkimus, joka käsitteli naispuolisten seksin myyjien palveluiden saatavuutta ja esteitä sekä miten seksin myyjien haavoittuvuus ymmärretään palveluissa ja mitkä palvelut ovat seksin myyjille käytettävissä sosiaali- ja terveyspalveluissa Norjassa. Judith Still (2014) Lundin yliopistosta Ruotsista on tutkinut vaikuttavien sosiaalialan käytäntöjen tunnistamista liittyen prostituutioon Saksassa.

Megan A. Week (2014) St. Catherinen yliopistosta Minnesotasta, USA:sta on tutkinut sosiaalityöntekijöiden kokemuksia seksityöntekijöiden kanssa työskentelystä erityisesti seksityöstä irtautumisen näkökulmasta. Sosiaalityöntekijöiltä kysyttiin heidän valmiudestaan työskennellä seksityöntekijöiden kanssa ja heidän näkemyksiään seksityön lopettamisen esteistä. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että sosiaalityöntekijöillä ei ollut riittävää valmiutta työskennellä tämän väestön kanssa ja olisi tarpeellista jatkaa tutkimusta tällä alalla.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa toimivien työntekijöiden tietämystä seksityöstä ja Pro-tukipisteen tarjoamista palveluista. Tavoitteena on, että seksityöntekijät olisi helpompi tunnistaa sosiaalipalveluissa sekä heidän hyvinvointinsa, turvallisuus ja oikeudet voitaisiin ottaa paremmin huomioon. Yhteistyössä Pro-tukipisteen kanssa tutkimukseen osallistuviksi kunniksi valittiin Nokia, Ylöjärvi, Kangasala, Pirkkala ja Lempäälä. Näistä kyseisistä kunnista on ohjautunut asiakkaita jo nyt Pro-tukipisteen palveluiden piiriin, joten tieto näiltä tahoilta koetaan tärkeänä.

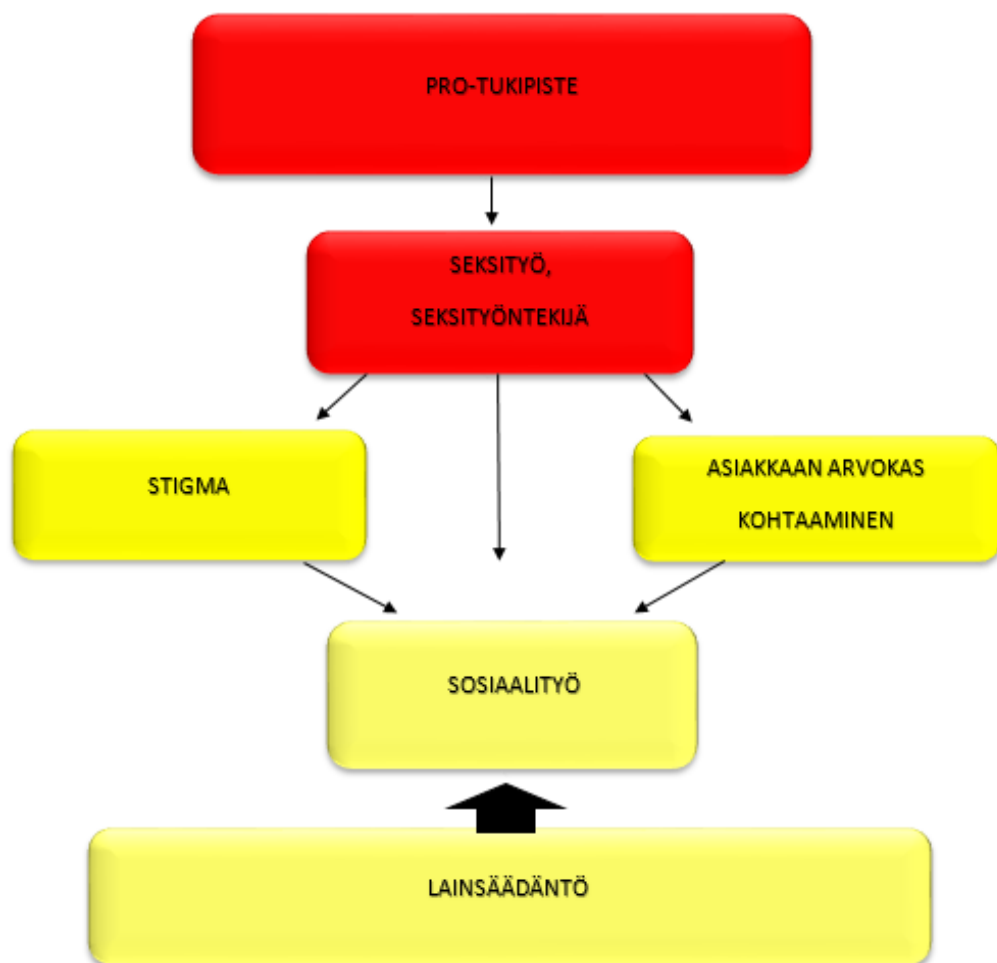
Toisin kuin yleisesti saatetaan mieltää, Pro-tukipisteen asiakkaina on naisten lisäksi miehiä, transsukupuolisia ja pariskuntia. Valtaosa asiakkaista kuuluu kantaväestöön, he ovat perheellisiä ja tekevät seksityön lisäksi toista työtä tai opiskelevat. Haluamme tällä opinnäytetyöllä herätellä sosiaalialalla työskenteleviä tunnistamaan seksityötä tekevän ihmisen ja rohkaista ottamaan seksuaalisuuteen ja seksityöhön liittyvät ilmiöt puheeksi, jotta pystyisimme paremmin vastaamaan tämän asiakasryhmän tarpeisiin. Koemme erityisen tärkeänä, että sosiaalialalla työskentelevät saisivat rohkeutta tarttua yhteiskunnallisellakin tasolla aralta tuntuvaan aiheeseen. Ajattelemme, että ellemme me uskalla alan ammattilaisina ottaa asioita puheeksi ihminen ihmiselle, niin kuka sitten uskaltaa.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten Pro-tukipisteen toiminta tunnetaan Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa?
2. Miten sosiaalityössä työskentelevät tunnistavat seksityöläisen?
3. Miten työntekijät kokevat seksityön puheeksi ottamisen asiakkaiden kanssa?
4. Millaisia tiedon ja osaamisen tarpeita työntekijät nostavat esiin, joihin Pro-tukipiste voisi vastata?

Valmistuessaan opinnäytetyö tulee palvelemaan Tampereen Pro-tukipistettä työn kehittämisessä. Työstä saatujen tulosten avulla saamme ajantasaista tietoa lähikuntien

sosiaalialan yhteistyötahoilta ja Pro-tukipiste pystyy tämän pohjalta kehittämään omaa työtään tunnettavuutensa suhteen. Alla olevassa kuviossa on kuvattu tämän opinnäytetyön teorettinen viitekehys.

KUVIO 1. Teorettinen viitekehys

5 MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT

5.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ja aineiston kerääminen

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Valitsimme kvalitatiivisen tutkimusotteen, koska tutkittavasta ilmiöstä tiedetään vielä hyvin vähän. Tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan antaminen. (Kananen 2014, 18). Laadullisessa tutkimuksessa käytännöstä nousevien näkökulmien ja tutkimusta käsitteellistävän teorian suhdetta voidaan pitää vuorovaikutteisina keskenään (Kiviniemi 2007, 74).

Laadullinen tutkimus on prosessi, jossa näkökulmien ja tulkintojen voidaan katsoa kehittyvän tutkijan tietoisuudessa vähitellen, tutkimusprosessin edetessä. (Kiviniemi 2007, 70). Tutkimusprosessissa voi palata joustavasti aikaisempiin vaiheisiin, vuoroin tekemällä kenttätyötä ja vuoroin teoria pohdintoja. Tutkimusprosessiin kuuluvat suunnittelu, tiedonkeruu, analyysi ja tulkinta. (Kananen 2012, 30.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on oleellista tiedostaa ja hallita aineistonkeruuseen liittyvää vaihtelua. Tutkimusprosessissa tutkijaa voidaan pitää aineistonkeruun välineenä, jonka näkemysten ja tulkinnan kehittymistä voidaan pitää luonnollisena elementtinä liittyen tutkimuksen kehitysprosessiin. (Kiviniemi 2007, 81.)

Opinnäytetyön aineiston keräsimme sähköpostitse lähetetyillä e-lomakkeilla (ks. Liite 2), sekä erilaisiin dokumentteihin, kuten aiempiin tutkimuksiin tutustumalla. Aineiston keruu menetelmään päädyimme siksi, että näin saamme kerättyä tietoa mahdollisimman monelta vastaajalta eri lähikunnista. Avoimeen sähköposti e-lomakkeeseen päädyimme, koska kysely toteutettiin alan ammattilaisille ja ajattelimme että kyseinen ryhmä kykenee vastaamaan avoimiin kysymyksiin laajemmin. Lomakehaastattelun avulla pystytään etsimään vastauksia erityyppisiin ongelmiin ja ilmiöihin. Haasteena tämän kaltaiselle kyselylle oli, että vastaukset eivät ole riittävän laajoja, vaan jäävät kovin niukka sanaisiksi. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole pyrkiä tilastollisiin yleistyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74, 85.)

Kyselylomakkeen yhteyteen laitoimme liitteeksi saatekirjeen (ks. Liite 1), jossa tutkimuksen aihetta avattiin. Saatekirjeen tarkoituksena oli myös herättää vastaajan mielenkiinto kyseiseen tutkimukseen. (Vehkalahti 2008, 47-48.) Avoin sähköposti e-lomake lähetettiin ympäristökuntien (Nokia, Ylöjärvi, Kangasala, Pirkkala ja Lempäälä) kunnallisiin sosiaalipalveluihin. E-lomake saatekirjeineen lähetettiin Pro-tukipisteen sähköpostin kautta, näin toivomme saavamme vastaajien mielenkiinnon paremmin heräteltyä ja vastausten määrän näin mahdollisimman hyväksi. Ennen e-lomakkeen lähetystä, testasimme kysymysten toimivuuden lastensuojelussa pitkään työskennelleellä sosiaaliohjaajalla, jonka vankkaan ammattitaitoon luotimme. Laadullisen tutkimuksen tekemisessä pidetään tärkeänä, että siihen osallistuneilla henkilöillä olisi kokemusta tutkittavasta asiasta tai tietoa kyseisestä ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.)

5.2 Sisällönanalyysi

Tiedonkeruu- ja analyysivaihe kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Analyysia tehdessä tulee huomioiduksi, tarvitaanko lisää tietoa ja millaista tiedon tulisi olla. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto ohjaa tutkimusta. Tutkimusprosessi ei ole lineaarinen, vaan sykliisyys ja jatkuva reflektointi kuuluvat tutkimusotteen piirteisiin. (Kananen 2012, 93, 96.)

Aineiston analysoimme aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jossa tutkimusaineistosta pyritään luomaan lukijalle teoreettinen kokonaisuus. Analyysin toteuttamisen ja lopputuloksen kannalta, tutkittavasta ilmiöstä aiemmin tehdyt havainnot, teorit ja tieto eivät ole oleellisessa asemassa tässä kyseisessä analyysimenetelmässä, vaan keskiöön nousee ihmisen kokemusten kautta saatu ymmärrys asioihin ja ilmiöihin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95, 104.) Opinnäytetyömme tarkastelussa olivat e-kyselystä saadut vastaukset. Aloitimme aineiston sisällönanalyysin ensin pelkistämällä saadusta aineistosta pois kaikki tutkimuksen kannalta epäoleellisen tiedon, ryhmittelimme aineiston ja loimme sitten teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-109.) (ks. Liite 3.)

Aineiston ryhmittely tapahtui teemoittelun avulla. Teemoittelu on suositeltavaa käytännöllisten ongelmien ratkaisemisessa, tällöin vastauksista voi poimia oleellisen

tiedon. Teemoittelun avulla saadaan kokoelma erilaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Nämä tulokset palvelevat käytännöllisiä intressejä. (Eskola & Suoranta 2005, 178-179.) Luimme saadun aineiston läpi useita kertoja, jonka myötä alkoi muodostua selkeä kuva keskeisistä, vastauksista esiin nousevista teemoista. Alla olevassa kuvassa on koottuna kyseiset teemat. Teemoja käsitellään opinnäytetyön tulososiossa.

KUVIO 2. Keskeiset tuloksista nousseet teemat

Aineistolähtöisessä analyysissä on tärkeää huomioida, etteivät tutkijan omat ennakkoluulot vaikuta saatuihin tuloksiin, vaan analyysi tapahtuu vastaajien antaman tiedon perusteella. Aineistolähtöisessä analyysissä tunnistetaan aikaisemman tutkitun tiedon merkitys, mutta sen merkitys on ajatuksia avaava, eikä teoriaa testaava. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96-97.) Esiin nousseita teemoja lähdimme vertaamaan aikaisemmin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen.

Halusimme esittää sitaatteja aineistosta teemojen käsittelyn yhteydessä. Lainattujen kohtien tarkoituksena on havainnollistaa esimerkein ja tarjota lukijalle todiste aineistosta, johon analyysi pohjautuu. Sitaattien käyttämisessä tulee käyttää harkintaa ja olla kriittinen sekä raporttia kirjoittaessa on mietittävä, mikä sitaattien tehtävä on ja onko se tarpeellinen. Tutkimusraportti ei ole kokoelma sitaatteja ilman tutkijan kommentointia ja tulkintoja tai kytkentöjä teoriaan. Joskus ilmiön kuvaus voi vaatia pidempiä siteerauksia. (KvaliMOTV n.d.)

Koko opinnäytetyöprosessin ajan teimme tiivistä yhteistyötä Tampereen Pro-tukipisteen kanssa, saaden näin jatkuvasti heidän näkemyksiään ja kehitysehdotuksiaan työn etenemiseen. Pidimme yhteisiä tapaamisia, jotta olimme varmoja, että työn laatu vastaa heidän ajatuksiaan ja tavoitteitaan. Tapaamisten yhteydessä kävimme keskustelua aiheeseen liittyen yleisemmällä tasolla, joiden myötä saimme opinnäytetyöhön lisää erilaisia näkökulmia. Tampereen Pro-tukipisteessä pidetään tärkeänä yhteisöllisyyttä ja asiakkaat ovatkin tiiviisti mukana kaikessa, toiminnan suunnittelusta toteutukseen. Pro-tukipisteen asiakkaat olivat tietoisia opinnäytetyöstämme. Yhteistyö opinnäytetyötä ohjaavaan opettajaan oli tiivistä.

6 KYSELYN TULOKSET

6.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja

E-kysely lähetettiin 56 työntekijälle. Tarkkaa tietoa ei ole, kuinka moni kyselyn vastaanotti käynnissä olleen lomakauden vuoksi tai muista mahdollisista syistä johtuen. Anonymiteetin suojaamiseksi, emme ole kertoneet tarkemmin minkä ammattinimikkeen edustajat ovat mistäkin kunnasta vastanneet. Käytämme tulosten esittämisessä vastanneiden henkilöiden suoria lainauksia, jotka ovat merkittyinä sitaatein ja numeroin. Olemme halunneet tutkimuksessa saada jokaisen vastaajan äänen kuuluviin. Jokaiselta vastaajalta on lainattu ainakin yksi, tutkimuksen kannalta relevantti vastaus, ajatuksena elävöittää tutkimuksen lukemista.

Lähetettyyn sähköiseen e-kyselyyn vastasi ensimmäisellä lähetys kerralla seitsemän työntekijää, joten lähetimme kyselyn uudelleen. Toisen kerran jälkeen vastauksia saatiin yhteensä 13. Vastauksia tuli: Kangasalta viisi, Pälkäneeltä yksi (yhteistoiminta-alue Kangasalan kanssa), Nokialta neljä, Ylöjärveltä kaksi ja Lempäälästä yksi. Koska Pirkkalasta ei ollut tullut yhtään vastausta ja toivoimme tutkimukseen myös heidän näkemyksiään, lähetimme e-kyselyn Pirkkalan sosiaalipalveluihin kolmannen kerran, mutta emme saaneet vastauksia.

Kyselyyn vastanneiden mukaan heidän työskentely paikkansa ovat: seitsemän vastaajista lapsiperheiden sosiaalipalveluissa, kaksi aikuissosiaalityössä, kaksi vammaispalveluissa, yksi lastensuojelussa ja yksi sosiaalitoimistossa. Vastaajista kahdeksan toimii sosiaalityöntekijänä, yksi sosiaalityön johtajana, kaksi perhetyöntekijänä, yksi sosiaaliohjaajana ja yksi maahanmuuttajatyön koordinaattorina.

6.2 Seksityöntekijän tunnistamisen haastavuus sosiaalipalveluissa

Kysyttäessä, kuinka usein vastaajat kohtaavat työssään erotiikka- tai seksityöntekijän, noin puolet vastaajista kertoivat kohtaavansa harvemmin kuin pari kertaa vuodessa ja noin puolet ajattelivat, etteivät ole kohdanneet erotiikka- tai seksityöntekijää työssään

koskaan. Vastaajista noin puolet kertoivat tunnistavansa työssään erotiikka- tai seksityöntekijän, kun asiakas tuo asian itse esille. Vastauksissa nousi esille, että tunnistamiseen tarvittaisiin asiakkaalle tehtäviä, asiaan liittyviä tarkentavia kysymyksiä. Lisäksi koettiin, ettei erotiikka- tai seksityöntekijää välttämättä tunnisteta tai ettei esimiestehtävän takia kohdata asiakkaita työssä. Esimiestehtävässä toimiva kertoi käyneensä muutaman kerran alaisensa kanssa keskustelua seksityötä tekevän asiakkaan tukemisesta.

Tampereen ympäristökuntien kunnallisissa sosiaalialan palveluissa työskentelevät kokivat tapaavansa seksityöntekijöitä harvoin verraten siihen tietoon mikä Pro-tukipisteen työntekijöillä on käytännön työn kautta tilanteesta. Kyse saattaa olla enemmän seksityöntekijän tunnistamisesta kunnallisissa sosiaalialan palveluissa, kuin siitä, ettei sosiaalialan palveluiden asiakkaina olisi seksityöntekijöitä.

Stigmaan liittyvät tunnistamisen vaikeuden syyt näyttäytyvät aiempien tutkimusten valossa todennäköisimmiltä. Kontulan (2008, 225) tutkimuksen mukaan kaikki seksialalla työskentelevät kärsivät jossain määrin huorastigmasta, koska stigma edellyttää henkisesti hyvin raskasta kaksoiselämää, heikentäen seksityöntekijän asemaa tai vaikeuttaen seksityön lopettamista sekä työntäen seksityöntekijät syvemmälle marginaaliin. Stigman pelossa on hyvin todennäköistä, ettei seksityöstä toimeentulonsa saava henkilö ole valmis kertomaan työstään, eikä näin tule tunnistetuksi sosiaalipalveluissa. Forsberg (2002, 107) pitääkin tärkeänä ulkopuolisuuden ja toiseuden kokemusten ymmärtämistä. Seksityön monimuotoisuus huomioiden, saattaa seksityöntekijä kantaa useampaa stigmaa mukanaan, jotka vaikuttavat edellä mainittuihin kokemuksiin.

Stigmatisaatioon liittyvät Weekin (2014, 17) seksityöntekijöiden kanssa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia käsitelleessä tutkimuksessa esille nostamat seksityöntekijöiden uskomukset sosiaalityöntekijöistä. Seksityöntekijät saattavat ajatella, etteivät sosiaalityöntekijät ole valmiita käsittelemään tämän väestön ainutlaatuisia tarpeita. Seksityöntekijät saattavat kokea sosiaalityöntekijöiden olevan ilman todellista ymmärrystä siitä, mitä seksityöntekijöiden elämäntapaan liittyy. Sosiaalityöntekijöiden ajateltiin oletettavan, että heillä on tieto siitä, mikä on parasta seksityöntekijöille ja oletettavan, että seksityötä tekevillä olisi muita työllistymismahdollisuuksia. (Week 2014,

17.) Voidaankin olettaa, että tunnistamiseen liittyvät esteet saattavat johtua sekä stigman pelosta, että molemminpuolisista ennakkoluuloista.

Toisena tunnistamiseen vaikuttavana esteenä voidaan nähdä Vuolajärven tekemän tutkimuksen tulos rodullistuneesta kohtelusta, jota seksityöntekijät kohtaavat poliisien toimesta (Seksin myynti on yhä käännytyspäättös 2018). Näemmekin, että poliisiviranomaisten taholta koettu kohtelu voi vaikuttaa myös oletukseen muiden viranomaisten kohtelusta ja suhtautumisesta seksityöntekijöitä kohtaan. Tämä osaltaan voi vaikuttaa myös sosiaalipalveluihin hakeutumiseen.

6.3 Seksityön erityisyys puheeksi ottaminen haasteena

Kysyttäessä, kuinka vastaajat kokevat seksityön puheeksi ottamisen asiakkaan kanssa, nousi vastauksissa esille aiheen erityinen luonne ja haastavuus puheeksi ottamisessa, erityisesti mikäli työntekijä koki, ettei hänellä ole riittävästi välineitä keskustella asiasta tai ohjata asiakasta riittävällä tavalla. Lisäksi puheeksi ottamisen koettiin olevan haastavaa, mikäli ei voitu olla varmoja siitä, työskenteleekö asiakas erotiikka- ja seksialalla.

Seksityön erityisyys näkyy vastauksissa, joissa seksityöhön liittyvää keskustelua pidettiin arkana puheenaiheena. Skaffari (2010, 287) kuvaa moraalien rajaavan puheeksi ottamisen mahdollisuuksia, koska se määrittää seksialalla toimimisen salaisuutta ja ylläpitää suojattua toimijuutta. Näistä syistä aihe saatetaan kokea araksi ja erityiseksi aiheeksi.

“Arka aihe. V7”

“Ei ole tullut puheeksi, mikään ei ole viitannut asiaan. V8”

Vastauksista nousi esille, ettei sosiaalipalveluissa toimiva kokenut omaavansa riittävää taitoa työskennellä seksityöntekijän kanssa, mikä kokemus osaltaan lisää puheeksi ottamisen haastetta. Myös Minnesotassa tehdyn tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijät kokivat, etteivät he ole koulutuksensa tai ammattinsa puolesta riittävän valmistautuneita työskentelemään seksityöntekijöiden kanssa (Week 2014, 29). Seksityön erityisyys liitetään puheeksi ottamisen haasteisiin. Koettu erityisyys voidaan nähdä liittyvän tiedon ja taidon puutteeseen.

“En koe että minulla olisi välineitä keskustella asiakasta ohjaten. V6”

Vastauksissa koettiin, että asiakasta vastaanottavan työntekijän olisi tärkeää omata sensitiivinen lähestymistapa ja asiakassuhteen tulisi olla riittävän luottamuksellinen. Seksityöhön liittyvistä aiheista pitäisi pystyä puhumaan asiakkaiden kanssa luontevasti, muiden aiheiden tavoin.

“Edellyttää luottamuksellista asiakassuhdetta, enkä koe että tätä asiaa voisi heti ensimmäisenä asiakkaalta kysyä. V1”

“Sellaisesta pitäisi puhua melkein kuin mistä muustakin työstä. Kunnioittaen asiakasta ja tarvittaessa valistaa häntä palveluista. V11”

Jos asiakas kokee, ettei voi luottaa työntekijään tai ettei työntekijä pysty keskustelemaan luontevasti aiheesta, ei asiakas todennäköisesti halua kertoa toimivansa erotiikka- ja seksialalla.

KUVA 6. Pyöräilijä (Kuva: Jarno Koskinen 2018)

6.4 Mielikuvien ja asenteiden vaikutus seksityöntekijöiden kohtaamiseen

Puolet kyselyyn vastanneista olivat sitä mieltä, että mielikuvat ja asenteet vaikuttavat erotiikka- ja seksityöntekijän kohtaamiseen sosiaalipalveluissa. Yli puolet kokivat tietämyksen erotiikka- ja seksityöstä ja aiheen henkilökohtaisuuden ja intiimiyden vaikuttavan kohtaamiseen.

Useat vastaajista eivät osanneet sanoa kuinka erotiikka- ja seksityöntekijä kohdataan sosiaalipalveluissa, koska sosiaalipalveluissa työntekijä useimmiten kohtaa asiakkaan kahden kesken tai vastaajalla oli ajatus, ettei ole kohdannut lainkaan työssään erotiikka- ja seksityöntekijää tai tällaisia kohtaamisia tulee vastaan todella harvoin.

“En osaa sanoa, kun omassa nykyisessä työssä ei tule vastaan. V5”

Työntekijöiden ennakkoluulot, mielikuvat ja asenteet vaikuttavat asiakkaan kohtaamiseen. Vastauksista kävi ilmi, että erotiikka- ja seksityöntekijän kohtaamiseen liittyy toisinaan työntekijöiden osalta ennakkoluuloisia asenteita, joka saattaa välittyä suoraan vuorovaikutustilanteeseen asiakkaan kanssa (vrt. Sirkiä 2003; Kontula 2008). Seksityöhön ja seksityöntekijöihin liittyvät aiheet ja ilmiöt voidaan nähdä edelleen tabuina, jolloin aiheista omana kokemuksena on hyvin vaikeaa puhua (Skaffari 2010, 287). Laitinen & Kemppainen (2010, 145) mukaan tabujen syntymisessä ei ole kyse tiedon puutteesta, vaan totuttujen uskomusten muuttumisesta totuuksiksi. Sosiaalialan työntekijöiltä yhteiskunta vaatii kykyä kyseenalaistaa näitä vallitsevia totuuksia.

“Se on tabu ja usein asiakas tai työntekijä ei mielestäni puhu asiasta lainkaan tai se sivuutetaan. V11”

“Arvelen että ennakkoluuloisesti, ehkäpä hämmentyneenä. V9”

Ajateltiin, että erotiikka- ja seksityöntekijä kohdataan muiden asiakkaiden tavoin ihmisenä ja yksilönä. Tähän liittyen onkin tärkeää, että tiedostetaan asiakkaan olevan oman elämänsä asiantuntija ja huomioidaan, miten seksityötä tekevä ihminen itse itsensä määrittelee. Naiseuden muovautumista yhteiskunnallisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti seksityön kehityksessä tutkinut Ranz (2009) ajattelee, “että ymmärrys ihmisestä ja hänen suhteistaan toisiin ihmisiin, yhteisöihin, vallitsevaan yhteiskuntaan ja omaan itseensä on äärimmäisen keskeistä sosiaalityössä, kun mietitään sosiaalityön

kohtaamisia ja asiantuntijuutta”. Hänen mielestään ammatillista olisikin sosiaalialalla toimivan kysyä itseltään, “mistä minä nyt vihjaan ja mitä oikeutan, kohdatessani sinut, toimiston pöydän toisella puolen istuvan ihmisen”. (Ranz 2009, 27.)

“Mielestäni samalla lailla kuin muutkin asiakkaat, ainakin omassa työyhteisössä. V13”

Kysyttäessä työntekijöiden ajatuksia, kuinka erotiikka- ja seksityöntekijä heidän mielestään tulisi kohdata sosiaalipalveluissa, vastauksista nousi selkeästi esiin toive asiakkaan tasavertaisesta kohtaamisesta ja työn erityispiirteiden, kuten seksityöntekijän mahdollisesti kokemien pelkojen tai työhön liittyvien riskien huomioimisesta. Tätä voidaan verrata Stillin (2014) tutkimukseen Saksassa ja Ruotsissa, joissa sosiaalityön käytänteet eivät paljoakaan eroa toisistaan. Sosiaalityön keskiössä oli seksityöntekijän tukeminen hänen erityistarpeistaan lähtien tukien työ- ja elinolosuhteita kokonaisuutena. Metodien perustana mainittiin hyväksyvä lähestyminen. (Still 2014, 62.)

“Ihmisarvoa kunnioittaen luoden sellaisen ilmapiirin, että asiakas uskaltaa tuoda esiin mahdolliset pelkonsa tms. V2”

“Toisaalta kuten kaikki muutkin asiakkaat, toisaalta huomioiden hänen työnsä riskit ym. erityispiirteet. V1”

“Kaikki asiakkaat tule kohdata samalla lailla, kunnioittavasti, asiallisesti, ystävällisesti jne. V13”

Seksityöntekijän kohtaamiseen liittyen tulisi miettiä pakon ja vapaaehtoisuuden näkökulmia sekä niihin liittyviä ennakoajatuksia ja jaon rajoittuneisuutta (vrt. Kontula 2008, 183-187, 222). Asiakas voi ohjautua sosiaalipalveluihin halutessaan seksityöstä eroon, esimerkiksi kohtaamansa väkivallan takia. Vastauksissa ei varsinaisesti noussut esille, että seksityöntekijä voisi ohjautua sosiaalialan palveluihin halutessaan päästä irti seksityöstä, vaan enemmänkin seksityön vapaaehtoisuus ja ohjaaminen muihin tukipalveluihin. Lisäksi sosiaalialan työssä tulisi tiedostaa Kontulankin (2008, 185, 187) esiin tuoma vapaaehtoisuuden paradoksi: vapaaehtoisesti seksityötä tekevällä ei ole täysiä kansalaisoikeuksia, vaikkakin hyvinvoinnin ehdoton edellytys on työn vapaaehtoisuus.

6.4.1 Mielikuvien ja asenteiden vaikutus palveluohjaukseen

Vastauksissa tärkeänä pidettiin erotiikka- ja seksityöntekijän sosiaalipalveluista saamaa tukea ja ohjausta tarvitsemiinsa palveluihin. Vastajat ajattelivat olevan oleellista ohjata asiakas oikeanlaisen palvelun piiriin, josta löytyy osaamista adekvaatisti asiakkaan elämäntilanteeseen. Vastauksissa näkyy osittain julkisista palveluista pois ohjaaminen, vaikka asiakkaiden avun ja tuen tarpeet saattavat olla hyvinkin arkisia esimerkiksi toimeentuloon liittyviä ongelmia, joihin asiakkaan olisi mahdollista saada tukea julkisista palveluista. Julkisten palveluiden ja muiden palveluiden tulisikin toimia yhteistyössä asiakkaan asiassa, jotta asiakkaan tilanne tulisi kokonaisvaltaisesti huomioitua. Sosiaalipalveluiden erityisalojen nouseminen vastauksissa nostaa kysymyksen; kohdataanko asiakas sosiaalipalveluissa inhimillisesti ja kokonaisvaltaisesti vai ongelmalähtöisesti?

“Esimerkiksi ohjaamalla järjestöpuolen palveluihin, jos asiakas ei ole niistä vielä tietoinen. V4”

“Kulloiseenkin sosiaalipalveluun kuuluvan erityisalan mukaisesti, missä asiassa hän asioi ja vaikuttaako/aiheuttaako seksityö sosiaalipalvelun tarpeen -vai joku muu asia. V5”

“Seksityöläinen tulisi kohdata kunnioittavasti ja jos hän työhönsä tyytyväinen ja tekee sitä omasta halusta niin ohjata häntä tukipalveluihin. V11”

Palveluohjauksen kannalta on oleellista huomioida, että seksityöntekijällä täytyisi olla todelliset mahdollisuudet toimeentulonsa hankkimisen valintaan (vrt. Vuolajärvi). Seksityön luonne on epävarma, eikä kerrytä työntekijälle eläkettä. Työlupien saaminen Suomesta saattaa olla kovinkin vaikeaa ja ilman sosiaaliturvaa kolmannen maan kansalaisilla ei tämän vuoksi välttämättä ole muuta vaihtoehtoa seksin myymisen tilalle. (Seksin myynti on yhä käännytyspätös 2018.)

6.5 Seksityöntekijän ennakkoluuloton, tasavertainen ja arvokas kohtaaminen

Erotiikka- ja seksityöntekijöiden kohtaamiseen vaikuttavista asenteista nousi vastaajilta esiin monenlaisia ajatuksia. Vastauksista ilmeni, että työntekijän omat asenteet ja arvot

vaikuttavat oleellisesti asiakkaan kohtaamiseen, luontevaan kanssakäymiseen ja haastavilta tuntuvien asioiden puheeksi ottamiseen.

“Kyllä voivat vaikuttaa. Määrittyy varmaankin jokaisen työntekijän omasta arvomaailmasta ja elämänhistoriasta käsin. V3”

“Kaikessa asioissa kuten seksityöntekijän kohtaamisessa asenteet vaikuttavat, vaatii itsetutkiskelua omiin asenteisiin. V6”

“Paljonkin, voi tulla kohdeltua ennakkoluuloisesti, tai alentavasti. V13”

Koska seksi- ja erotiikka-alalla työskentelevät ovat vähemmän tunnettu ihmisryhmä ja aiheeseen liittyy kyselymateriaalinkin perusteella tabuja, ennakkoluuloja ja leimautumista oletamme seksi- ja erotiikka-alalla työskentelyn liittyvän usein marginaalisiin ilmiöihin (vrt. Skaffari 2010, 17). Juhilan (2002, 14) mukaan sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus perustuu tietoon ja kokemukseen marginaaleissa elävistä ihmisistä sekä heidän kohtaamisestaan. Tämä on kuitenkin haastavaa, jos sosiaalityö katsoo marginaalia eli tässä tapauksessa seksi- ja erotiikka-alalla työskenteleviä, yhteiskunnallisista normeista käsin. Pohjola (2016, 92) kirjoittaa artikkelissaan sosiaalityön tärkeästä roolista purkaa yhteiskunnan muutoksessa sitkeästi pysyviä marginaalisia määritteitä. Monet kulttuuriseen rakenteeseen sisältyvät suhtautumistavat säilyvät sitkeästi ajasta toiseen, toimintaympäristöjen muuttumisesta huolimatta. Oleellinen sosiaalityön tehtävä onkin marginaalisten rajojen häivyttäminen ja marginaalissa olevien asiakkaiden tilanteiden näkyväksi tekeminen yhteiskunnassa. (Pohjola 2016, 92.)

Kyselyssä esiin nousseet sosiaalialan työntekijöiden arvot ja asenteet vaikuttavat asiakkaiden kategorisointiin (vrt. Tuomaala 2015). Sosiaalialan työssä on tärkeää tiedostaa, että ihmisten on luontevaa kategorisoida toisia ihmisiä ja asioita ympärillään jatkuvasti. Kategoriat ylläpitävät ja tuottavat sosiaalista, sekä moraalista järjestystä. Ne ovat jatkuvasti läsnä, auttavat ihmisiä ymmärtämään toisiaan ja koordinoimaan yhteistä toimintaa erilaisissa tilanteissa. Ihmisten sijoittamisella kategorioihin on aina omat seurauksensa, koska kategoriat tuottavat ihmiselle aina tietyn sosiaalisen identiteetin. Eri kategorioihin on kiinnittynyt tiettyjä ominaisuuksia ja toimintoja. Vaikka emme olisi koskaan tavanneet ihmistä, pelkän kategorian mainitseminen riittää ja sen pohjalta oletamme tietävämme, millainen ihminen on, millaisia ominaisuuksia hänellä on ja miten hän käyttäytyy milloinkin. Muiden lisäksi, ihmiselle on luonnollista luokitella myös

itseään ja tätä kautta helpottaa erilaisiin tilanteisiin sopeutumista. Sosiaaliset identiteetit ja niiden toimivuus näyttäytyy erilaisissa vuorovaikutustilanteissa muiden ihmisten kanssa. Haastavia vuorovaikutustilanteissa näkymättömiksi jääneet kategoriat ja niihin liittyvät erilaiset odotukset usein tulevat näkyviksi. Samalla mahdollistuu niihin kiinnittyneiden käytäntöjen arviointi ja mahdollinen uudelleenmäärittely. (Juhila 2004, 20-21, 23-24.) Kuten aiemminkin tuloksia tarkastellessa on mainittu, myös seksityöntekijät asettavat sosiaalityöntekijät kategoriaan, mikä tuo työskentelyyn sosiaalipalveluissa omat haasteensa.

Kyselyyn vastanneet toivat esille, kuinka tärkeää työntekijän oli pyrkiä avoimeen ja ennakkoluulottomaan kohtaamiseen seksityöntekijän kanssa työskennellessään, jotta asiakas ei joudu ihmisenä määritellyksi tekemänsä työn kautta tai saa arvostelevaa kohtelua osakseen. Ihmisen kuva itsestään on usein hyvin toisenlainen ja ristiriidassa leimatun identiteetin kanssa. Usein leimatun identiteetin kategoriaan joutuminen on hyvin vallitsevaa ja ihminen joutuu haluamattaan tilanteisiin, joissa joutuu määrittelyn kohteeksi, vaikka koittaisi vastaavia tilanteita vältellä. (Juhila 2004, 28.)

Koska kategorisointi on luonnollinen osa ihmisten välistä toimintaa, emme voi ohittaa sitä merkityksettömänä. Voimme kuitenkin opetella tunnistamaan, erittelemään ja miettimään omaa suhtautumistamme niihin. (Juhila 2004, 31-32.) Kategorisoinnin ja stigmatisoinnin sijaan tulisikin keskittyä vastapuheeseen. Sosiaalialan työntekijöiden tulisi kyseenalaistaa seksityöhön ja seksityöntekijöihin kohdistuvia määritelmiä tai muuttaa keskustelua toisenlaiseksi, ihmisarvoa kunnioittavammaksi puheeksi. Juhila (2004, 29) kirjoittaa vastapuheen merkityksestä kulttuurisesti vakiintuneiden kategorioiden kyseenalaistamisessa. Hän määrittelee vastapuheen seuraavasti:

Sellaisiksi leimattua identiteettiä kommentoiviksi ja vastustaviksi teoiksi, joiden tarkoituksena on esittää tämän identiteetin erilaisuus suhteessa kulttuurisesti vallitsevaan kategorisoinnin tapaan. Vastapuhe on yleensä sanallisessa muodossa, mutta myös ei-kielellinen toiminta voidaan toisinaan ymmärtää vastapuheeksi, esimerkiksi vaikeneminen, vetäytyminen, tietynlaiset ilmeet ja eleet. (Juhila 2004, 29.)

Sosiaalityöntekijät tutkivat palveluiden käyttäjien henkilökohtaisia tietoja, mukaan lukien heidän taustansa ja kasvatuksensa, asenteet ja arvot sekä perhe- ja läheissuhteet. Vastauksista kuitenkin ilmeni, ettei seksuaalisuuteen liittyvistä teemoista puhuminen ole

kaikille työntekijöille välttämättä kovin luontevaa ja aihepiiri koettiin araksi. Hyväksyäksemme sosiaalialan työssä, että seksuaalisuus on tärkeä ulottuvuus yksilön identiteetin ja minuuden suhteen, on huomioon otettava seksuaalisuuden läsnäolo. (Dunk-West 2011, 177, 187.) Sosiaalialan työntekijöillä tulisi olla tietoa ja ymmärrystä seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta identiteetistä sosiaalityön tehokkaaseen harjoittamiseen. Intiimin ja tunneperäisen elämän luonne, sukupuolen muotoutuminen sekä identiteetit, jotka rakennamme itsellemme ja muille, yhdistyvät sosiaalityön keskeisiin aiheisiin muun muassa lapsi- ja perhetyössä, ikääntyvien kanssa sekä mielenterveystyössä. (Fook 2011, xi.) Koska sosiaalialan työntekijät kohtaavat seksuaalisuuteen liittyviä asioita työssään, olisi hyvä miettiä mitkä asiat vaikuttavat omaan ammatillisuuteen ja millä lailla kyseiset asiat ovat omassa elämässä läsnä (Trotter 2011, 123).

“Olen kohdannut työntekijöitä, joille pelkkä seksi -sanon ääneen sanominen on vaikeaa. V13”

Työntekijän torjuva, jopa asioita kauhisteleva sävy ajateltiin hiljentävän asiakkaan halun kertoa omista asioistaan. Tämä ei luo luotettavaa pohjaa yhteiselle työskentelylle. Seksityöntekijöiden elämäntilanteet voivat olla “kaksoiselämän” ja salailun vuoksi emotionaalisesti ja psyykkisesti kuormittavia. Edellä mainitulla tavalla kuormittavat elämäntilanteet asiakkailla haastavat Laitisen ja Kemppaisen (2010, 150) mukaan sosiaalityön arvo-osaamista.

Työntekijöiden puolelta koettu torjuva käytös on verrattavissa Weekin (2014, 21) esille nostamaan seksityöntekijöiden kokemaan syrjintään sosiaalialan työntekijöiltä, joka rikkoo sosiaalialan työntekijän velvollisuutta työskennellä sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden korjaamiseksi. Riippumatta henkilökohtaisista uskomuksista, on sosiaalialan työntekijöiden välttämätöntä yrittää lievittää yhteiskunnan rakenteita, jotka ylläpitävät asiakkaiden epätasa-arvoa ja elämän vaikeuksia. Sosiaalialalla toimivien tulisi olla tietoisia ja koulutettuja stigmaan liittyvistä asioista, koska stigma voi estää seksityöntekijöitä paljastamasta yksityiskohtia elämästään. (Week 2014, 21.)

“Jos asiakas aistii, että työntekijä ei ymmärrä tai hyväksy häntä, niin asiakas ei uskalla tuoda esiin ajatuksiaan. Ja myös asiakkaan omat asenteet työtään kohtaan voivat vaikuttaa niin, että asiakas ei halua avautua esim. mieltään painavista asioista. V2”

“Tiedon puute ja ehkäpä vaikeus luontevaan tapaamiseen koska seksityöläisyys on niin vieras ja salattu alue. V9”

Sosiaalialan työntekijän oman arvomaailman ja elämänhistorian koettiin vaikuttavan oleellisesti siihen, kuinka asiakas kohdataan. Asiakkaiden arvokkaan kohtaamisen mahdollistaa arvojen ja etiikan, lainsäädännön, talouden ja palveluiden keskinäinen vuorovaikutus ja tasapaino (Laitinen & Kempainen 2010, 146). Tällä hetkellä esimerkiksi tuleva sote-uudistus haastaa näiden neljän osa-alueen keskinäistä suhdetta.

6.6 Koetut osaamisen tarpeet seksityöntekijän kohtaamisessa

Oleellisena osaamisena seksityöntekijän kohtaamisessa sosiaalialan työssä pidettiin asiakkaan ennakkoluulotonta kohtaamista ja puheeksi ottamisen taitoa. Lisäksi työntekijältä peräänkuulutettiin kykyä kuunnella tarkasti mitä asiakkaalla on sanottavana.

Seksityöntekijöiden kohtaamisessa onkin tärkeää Kinnusenkin (2011, 78) tutkimuksessa esiin nostetut ymmärretyksi, hyväksytyksi ja kunnioitetuksi tulemisen kokemukset kohtaamisessa. Komulaisen (2010, 125) pro gradussa tapaustutkimuksen kohteena ollut suomalainen seksityöntekijä olisi arvostanut sosiaalityöntekijän kohtaamisessa luottamusta, kunnioitusta, ymmärrystä, kuuntelemista ja tasavertaista suhtautumista. Lisäksi arvostusta asiakaskohtaamisessa olisi saanut vaihtoehtoisten mahdollisuuksien esiin tuominen toimeentulon turvaamiseksi, tieto olemassa olevista vertaistukiverkostoista tai muista tukipalveluista. Sosiaalialan työntekijältä odotettiin taitoa kuunnella ja ymmärtää, eikä niinkään kontrollia tai tahoja, joka ”pelastaisi” tai pakottaisi asiakkaan pois valitsemastaan tavasta ansaita toimeentulo. (Komulainen 2010, 125.) Asiakkaiden omien kokemusten ja toiveiden huomiointi tulisikin olla työskentelyn lähtökohtana.

Weekin (2014, 17) tutkimuksessa käsitellyn asiakasryhmän parempaa ymmärtämistä varten suositettiin, että sosiaalityöntekijät ottaisivat käyttöön valtaistavan lähestymistavan sekä tutustuisivat eri elämäntilanteisiin, joita seksityöntekijät kohtaavat. Valtaistaminen onkin yksi THL:n esiin nostamista keskeisistä sosiaalityön orientaatioista sote-uudistuksessa (Valtaistaminen 2017).

“Puheeksi ottamisen taitoa hankalista asioista, asiakkaan kohtaamisen taitoa mm. V2”

“Eroja kunnioittavaa asennetta. Ihmettely ei auta. V7”

“Toista ihmistä kunnioittavaa tasavertaista kohtaamista. V12”

“Tietoa ja asenteiden pölyttämistä. V9”

Erotiikka- ja seksityön erityispiirteiden ymmärtämistä pidettiin tärkeänä asiana. Seksityön erityisyyteen liittyy haavoittuvuus, mikä tulisi huomioida sosiaalialan palveluita suunniteltaessa ja asiakkaita kohdatessa. Brunovskis ja Skilbrei (2008, 311) toteavat tutkimukseensa pohjautuvassa artikkelissaan, että vaikka seksiä myyvien naisten haavoittuvuudesta puhutaan, niin keskustelua siitä, millä tavoin seksinmyyjät ovat haavoittuvia ja miten haavoittuvuus ymmärretään ja ilmaistaan sellaisten palvelujen suunnittelussa, jotka kohdistuvat erityisesti tähän ryhmään, on kuitenkin varsin vähän.

Jo aiemmin tulosten tarkastelussa mainittujen erityispiirteiden lisäksi yhtenä erityispiirteenä seksialalla voidaan huomioida, että väestö on muuttunut monimuotoisemmaksi ja voi muuttua lisää nopeastikin. Seksialalla toimivien laillisissa oikeuksissa on huomattavia eroja, mikä tarkoittaa, että heillä on hyvin erilaiset resurssien käyttömahdollisuudet sekä hyvinvointipalvelujen että resurssien saatavuuden osalta. Tämä tarkoittaa, ettei seksialalla toimivien haavoittuvuus näyttäydy yhtenäisenä, mikä taas johtaa haasteisiin palvelujen tarjonnassa, jotta ne sopisivat ryhmän tarpeisiin. (Brunovskis ja Skilbrei 2008, 311.) Monimuotoisuuden esimerkkinä voidaan pitää niin seksuaalivähemmistöjen lisääntymiseen ja näkyvyyteen liittyviä ilmiöitä, maahanmuuttajiin ja rajat ylittävään seksityöhön liittyviä ilmiöitä kuin uuteen sukupolveen liittyviä ilmiöitä.

Vastauksissa nousi esille seksityöntekijän valitseman työn hyväksyminen, mikäli tämä on henkilön oma valinta, eikä pakotettua. Oleellista on huomioida ne tilanteet, joista käsin seksityötä on lähdetty tekemään. Asiakkaan kokonaisvaltaisen kohtaamisen kannalta sosiaalipalveluissa tuleekin huomioida, että seksityöntekijöiden motiivi toimia seksityössä on sidoksissa elämäntilanteeseen ja muihin vaihtoehtoihin (Kontula 2008, 222). Sosiaalityönkin kannalta on oleellista tiedostaa Kontulan (2008, 226) tutkimuksessa esille nousseet taustatekijät, jotka voivat vaikuttaa seksi- ja erotiikka-alalle päätymiseen:

1. Aikaisempi kokemus marginaalista
2. Voimakas tarve hallintaan ja “ pärjäämiseen ” omin avuin
3. Tietoa ja kokemusta vaihtoehtoisista elämisen tavoista
4. Normista poikkeava seksuaalisuus
5. Heikentynyt mahdollisuus sijoittua virallisille työmarkkinoille
6. Tarve nopealle rahalle
7. Pääsy kaupallisen seksin verkostoihin.

Seksityötä tehdään monesta eri syystä. Kyseinen työ voi olla henkilön oma valinta tai mahdollinen tapa ansaita rahaa, vaikka työstä ei pitäisi. Henkilö saattaa etsiä vaihtoehtoisia tapoja työskennellä tai joutua tekemään työtä väkivallan pelossa. Tähän liittyen sosiaalialan työn käytännöissä on oltava tietoisia stigman seurauksista ja vaikutuksista ja kriittisesti mietittävä, miten sosiaalialan työntekijät ovat itse osa stereotyyppien uudelleenmäärittelyä (Still 2014, 58-59.)

“Tärkeää olisi myös osata tunnistaa ”merkkejä”, jos muuten asia ei tule esiin. V13”

“Seksityötä tekevien tilanteiden moninaisuuden tunteminen. V5”

Oleellisen tärkeänä osana työntekijöiden osaamista pidettiin lainsäädännöllistä tuntemusta. Asiakkaiden ohjaaminen oikeanlaisten palveluiden piiriin ja palvelujärjestelmän tuntemus koettiin tärkeäksi. Mikäli asiakkaalla on lapsia ja perhettä, niin koko perhe osattaisiin ohjata oikeisiin, heidän tarpeitaan tukeviin palveluihin.

“Palvelujärjestelmän tuntemusta, ennakkoluulottomuutta. Näitä tosin tarvitaan kaikkien asiakkaiden kanssa. V4”

“Lähinnä lainsäädännöllistä tietoa. V10”

“Palveluohjauksen kannalta tahot jotka auttavat, koska kaikkeen ei oma osaaminen voi riittää. V6”

Sosiaalityön kentällä työntekijältä vaaditaan vahvaa tietoperustaa ja yhteiskunnallisesti relevantin tiedon tuottamisen taitoa. Eettisesti kestävä sosiaalityö edellyttää hyviä analyttisiä taitoja ja ammattietiikan hallintaa. Työn onnistumisen kannalta oleellista on osata esittää asiakkaalle oikeanlaisia kysymyksiä, jotta tämän elämäntilanne ja mahdolliset ongelmat pystytään kartoittamaan ja tarjottavat voimavarat kohdentuvat parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaan edun mukaisesti. Huolellisesti kerätyn tiedon pohjalta työntekijän on mahdollista spesifiin työskentelyyn asiakkaan ja mahdollisesti hänen koko perheensä kanssa. Työntekijän tehtävä on vastavuoroinen, välittää tietoa

asiakkaille heidän oikeuksistaan ja yhteiskunnan resursseista, mutta yhtä lailla yhteiskunnalle asiakkaiden tarpeista sekä tarvittavista resursseista. (Niemelä 2016, 107-108.)

KUVA 7. Tarjolla tavallinen mies (Kuva: Jarno Koskinen)

6.7 Pro-tukipisteen toiminnan tunteminen

Vastaajista vain muutama kertoi tuntevansa Pro-tukipisteen toiminnan, mutta eivät kuitenkaan hyödyntäneet sitä työssään. Toiminnasta oli kuullut yli puolet vastaajista, mutta oli heitäkin, jotka eivät olleet kuulleet kyseisestä toiminnasta. Pro-tukipisteen kanssa yhteistyötä toivottiin tai ei osattu sanoa, toivooko yhteistyötä vai ei.

Kysyttäessä minkälaista koulutusta tai tukea vastaajat kaipaisivat Pro-tukipisteeltä erotiikka- ja seksityöntekijän kanssa työskentelyyn, vastaajista suurin osa toivoi lisää tietoa Pro-tukipisteen työstä ja palveluista. Seuraavaksi tärkeänä koettiin tieto lainsäädännöstä ja osaamisesta yleisesti erotiikka- ja seksityöstä. Erotiikka- ja seksityöntekijän kohtaamisesta ja stigmasta koettiin tarvittavan kyselyn vaihtoehtoista vähiten tietoa.

Kyselyyn vastanneet toivoivat lisää tietoa seksityöntekijöille tarjottavista palveluista. Seksityöntekijöiden tarvitsemat palvelut voivatkin olla hajallaan eri sektoreiden palveluissa. Palveluiden organisointi kunnassa vaikuttaa näin ollen myös asiakkaan arvokkaaseen kohtaamiseen, joten Kemppainen & Laitinen (2010, 149) nostavatkin keskeiseksi kysymykseksi: “Ohjaako sosiaalityöntekijä palveluprosessia vai joutuuko asiakas itse kokoamaan palvelunsa?”

Erilaisten palveluiden tuntemus koettiin tärkeänä, jotta seksityöntekijä ja hänen mahdollinen perheensä osattaisiin ohjata oikeanlaisiin palveluihin, jos koetaan, ettei oma osaaminen työntekijänä riitä. Kinnusen (2011, 76-77) mukaan palveluohjauksessa tulisi ongelmista keskustella dialogisesti ystävälliseen ja arvokkaaseen kohtaamiseen perustuen, jolloin valinnat ja päätökset asiakas tekee itse, huomioiden kuitenkin työntekijän esille tuomat asiat ja ehdotukset. Itsenäiset päätökset voimaannuttavat yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Palveluohjauksen tulisikin tarjota neutraalia tietoa, joka tukee omia valintoja. Lisäksi huomionarvoiseksi nousi työntekijöiden tuntemus eri kulttuureista sekä ulkomaalaisten tarve saada palveluohjausta omalla kielellä, jotta yhteiskunnallisten palveluiden käyttö onnistuisi. (Kinnunen 2011, 49, 77.) Vaikka valtaosa Pirkanmaan alueen seksityöntekijöistä olisikin suomalaisia, on huomioitava kohderyhmässä olevan eri kansallisuuksienkin edustajia.

Ratkaisua laadukkaaseen ja osaavaan palveluohjaukseen seksityöntekijöiden asioiden edistämiseksi voisikin hakea tiiviimmästä yhteistyöstä kunnan ja Pro-tukipisteen kanssa, jonka tarpeen kartoitukseen opinnäytetyömme lähtökohtakin perustui. Vertailuna tähän Brunovskisin ja Skilbrein (2018, 312) artikkelista käy ilmi, että Norjassa järjestöt ja kunnat tekevät yhteistyötä järjestäen säännöllisiä tapaamisia palveluiden täydentävyyden varmistamiseksi. Skilbrei ja Holmström (2013) näkevät palveluiden tarjoamisen tärkeänä lähtökohtana, että seksialalla toimivien tukemiseen erikoistuneet palvelut toimivat seksialalla toimivien henkilöiden ja yleisten hyvinvointipalvelujen välillä. Tähän sisältyy apua hakemusten täyttämässä tai viestinnässä hyvinvointivaltion palvelujen kanssa, erilaisten menettelyjen selittäminen sekä tietojen kääntäminen ja selittäminen (vrt. Pro-tukipiste). Sosiaalityöntekijät lähestyvät järjestelmällisesti käytettävissä olevia mahdollisuuksia varsin pragmaattisesti ja tämä koskee sekä julkisia että yksityisiä palveluntarjoajia. Seksialalla toimivien ja kunnan sosiaalityöntekijöiden välillä toimivan työntekijän tuleekin varmistaa, että sosiaalityöntekijöiden ja seksialalla toimivien väliset

tapaamiset palvelevat tarpeiden, oikeuksien ja mahdollisuuksien kartoittamista. (Brunovskis & Skilbrei 2018, 312-313.)

Sosiaalialan työntekijän olisi tärkeää tehdä arviointia asiakkaan tilanteesta ja vaikka siihen liittyisi työntekijälle vieraita elementtejä, ottaisi hän rohkeasti asiakkaan asiat hoitaakseen, eikä ohjaisi tätä eteenpäin palveluissa omien ennakkoluulojen tai pelkojen vuoksi. Mäkisalo-Ropponen (2011) kirjoittaa kirjassaan poiskäännyttämisestä sosiaalialalla, mikäli asiakkaan ja työntekijän ajatukset eivät kohtaa tai asiakas ei ole "sopiva systeemiin tai hoitojärjestelmään". Poiskäännyttäminen on asia, jota työntekijät eivät välttämättä aina itsekään tiedosta ja asiakas siirretään eteenpäin palvelujärjestelmässä ajatuksella "ei kuulu minulle". Tästä voi syntyä monimutkaisia tilanteita, kun eri toimijat yrittävät vastata oman sektorinsa ja ammattialansa mallinnettujen käytäntöjen mukaan toistensa toimenpiteisiin ja asiakkaan pitäisi osata puhua oikeista asioista, niiden oikeilla nimillä eri auttajien näkökulmasta. Usein poiskäännyttäminen tuottaa asiakkaalle kokemuksen siitä, että hänet on ohitettu omissa asioissaan monin eri tavoin. (Mäkisalo-Ropponen 2011, 30-31.)

Kyselyyn vastanneet kertoivat kaipaavansa lisää tietoa lainsäädännöstä. Oman osaamisen jatkuva kehittäminen työssä eteen tulevien uusien tilanteiden ja asiakkaiden tarpeiden mukaan on tärkeä osa ammatillista kasvua. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015 määrittää sosiaalihuollossa työskentelevän henkilön ammattieettiset velvollisuudet sekä ammattipätevyyden ylläpitämisen ja osaamisen kehittämisen:

4 § Ammattieettiset velvollisuudet

Sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatillisen toiminnan päämääränä on sosiaalisen toimintakyvyn, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen ja hyvinvoinnin lisääminen. Sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuutena on noudattaa ammattitoiminnassaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä asiakastietojen käsittelystä säädetään.

5 § Ammattipätevyyden ylläpitäminen ja osaamisen kehittäminen

Sosiaalihuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Sosiaalihuollon ammattihenkilön työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö saa työssään tarvittavan perehdytyksen ja että hän voi osallistua ammattitaitonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.

Laki on helposti kaikkien saatavilla, mutta lakien soveltamiseen liittyvä käytännön koulutus kyselyn vastausten perusteella olisi tarpeellinen. Kuten edellä todettu, rikoslaissa on monia seksityöhön liittyviä lainsäädäntöjä, mikä saattaa hankaloittaa lakien tulkittamista. Pelko lainsäädäntöihin liittyen vaikuttaa seksityöntekijöiden haluun kertoa työstään sosiaalipalveluissa työskenteleville. Sosiaalialalla työskentelevien tulisikin olla tietoisia lakien pääkohdista ja niiden soveltamisesta.

Lyhyesti lakien pääkohdista ja soveltamisesta voidaan nostaa seuraavat kohdat esille. Parittaminen ja ihmiskauppa on kriminalisoitu sekä seksipalvelujen ostaminen henkilöltä, jonka epäillään olevan ihmiskaupan uhri tai parittamisen kohteena. Seksuaalipalvelujen ostaminen alle 18 vuoden ikäiseltä henkilöltä on kriminalisoitu. Parittamisen aggressiivisempia muotoja on helpompi havaita, mutta tavallista paritusta on vaikeampi sen laajan soveltamisalan vuoksi. Järjestyslaissa on kielletty seksuaalisten palvelujen myynti tai ostaminen julkisilla paikoilla. Seksityöläisten kassissa olevia kondomeja on käytetty todisteena seksuaalipalvelujen myynnistä ja poliisi on määrännyt sakkoja perustuen tähän. Ulkomaalaislain mukaan ulkomaalaiselta voidaan evätä maahantulo, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän voi myydä seksuaalisia palveluja. Tämä taas on ristiriidassa siihen, ettei seksuaalipalvelujen myyntiä ole Suomen laissa kielletty. Seksityöntekijöiden liikkuvuus on lisääntynyt. EU:n ulkopuolisista maista tulevilla on yleensä laillinen lupa oleskella Suomessa, mutta heillä on vain vähän tai ei lainkaan tietoa heidän oikeuksistaan seksuaalipalvelujen myynnissä. Karkotuksen pelko on siis suuri este heidän oikeuksilleen. (Pictures of a reality 2012, 21.)

Vastausaineistossamme ei suoraan noussut esille stigma eikä leimautuminen käsitteinä ja vastauksissa lisätiedon stigmasta tarpeelliseksi koki vain pieni osa vastaajista. Seksityöhön liittyvän stigman ymmärtäminen on kuitenkin oleellista sosiaalialan työn kannalta, kuten aikaisemmissakin tulosten tarkasteluissa tässä työssä on osoitettu.

Seksityöntekijät ovat huorastigman myötä haavoittuvaisia viranomaisten hyväksikäytölle (Kontula 2008, 223), mutta myös haavoittuvaisessa asemassa liittyen köyhyyteen, päihdeongelmiin ja heikkoon työmarkkina-asemaan (Kontula 2008, 228). Tärkeää on, kuinka tehokkaasti ja ratkaisukeskeisesti organisaatioiden lähestymistavat ja palvelut auttavat vastaamaan stigmatisaatioprosessien seurauksiin. Stereotypioita ja leimautumista voitaisiin vähentää tiedotuksen, läpinäkyvyyden ja ammattitaidon avulla.

Uudet haasteet tulevat sukupuolten moninaisuuden, kuten transsukupuolen myötä. (Still 2014, 61-62.) Osallistavassa sosiaalialan työssä korostettaisiin asiakkaan omaa ääntä ja asiantuntemusta asettumalla dialogiseksi kumppaniksi. (Juhila 2002, 16-17.)

Kysyttäessä viimeisenä, mitä vastaajat haluaisivat aiheeseen liittyen vielä huomioitavan, esille nousi, että yleisesti ottaen seksuaalisuuteen liittyvät aiheet jäävät sosiaalipalveluissa kokonaan käsittelemättä. Lisäksi tutkimusaihe koettiin tärkeäksi ja aiheeseen liittyvää keskustelua toivottiin enemmän yleisellä tasolla, jotta ihmisten uskallus tämän aiheen puheeksi ottamiseen lisääntyisi.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelua

Yksi opinnäytetyömme tutkimuskysymyksistä oli, miten sosiaalityössä työskentelevät tunnistavat seksityöläisen. Tutkimusaineistosta kävi ilmi, että vastaajat ajattelivat työssään kohdanneensa seksityöntekijän harvemmin kuin pari kertaa vuodessa tai etteivät ole kohdanneet koskaan. Onko tosiaan niin, ettei työntekijöiden kohdalle ole osunut seksialalla työskentelevää asiakasta vai voiko olla kyse siitä, ettei asia ole tullut esille tai seksityöntekijää ei tunnisteta tuloksissakin nostamiemme syiden takia. Kuinka paljon seksityöntekijöiden kantama stigma vaikuttaa ja kuinka paljon vaikuttavat seksityöntekijöiden ennakkoluulot sosiaalialan työntekijöitä kohtaan?

Sosiaalialan palveluissa työskentelevät voivat kohdata työssään seksityöntekijänä toimivan asiakkaan asioinnin syyn ollessa esimerkiksi taloudelliset ongelmat, päihteiden käyttö, väkivallan kohtaaminen, perheeseen tai maahanmuuttoon liittyvät asiat. Sosiaalialan työssä voi tulla vastaan seksityöntekijöitä, jotka haluavat lopettaa työskentelyn. Aivan kuten seksityön aloittamiseen, sen lopettamiseenkin johtavat syyt ovat moninaiset, esimerkiksi väkivallan kohtaaminen, päihteiden käyttö, perhesuhteet tai uskonto. Vaikka asiakkaan tausta seksityöntekijänä ei ole ainoa olennainen asia vaikuttavan sosiaalityön kannalta, on sen tiedostaminen ihmisen kokonaisvaltaisen auttamisen ja tukemisen kannalta kuitenkin hyvin tärkeää. Seksityöhön liittyy vahva stigmatisoituminen, joka vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin.

Sosiaalialan työntekijöillä ilmenee edelleen ennakkoluuloja seksityöntekijöitä ja seksityötä kohtaan. Vastauksissa näkyi kohtaamiseen liittyvien yleisten käsitysten esiin nostaminen, eikä niinkään kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvä monimuotoisuus. Arvokkaan ja eettisen kohtaamisen mahdollistamiseksi tulisi sosiaalityöllä vaikuttaa seksityöhön liittyviin tabuihin ja uskomuksiin (vrt. Laitinen & Kemppainen 2010, 145). Useissa kohtaa vastauksia toistui, että seksityöntekijä kohdataan sosiaalialan palveluissa "samalla tavalla kuin muutkin asiakkaat". Jäimme pohtimaan mitä tämä todellisuudessa tarkoittaa? Ammatillinen empaattinen kohtaaminen ei aina ole välttämättä helppoa, koska

aiheeseen voi liittyä paljon omia ennakkoluuloja, mitkä saattavat heijastua työstä, mikäli työntekijä ei tiedosta mitkä asiat ovat vaikuttaneet omiin näkemyksiin.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme useassa yhteydessä huomanneet, että edelleen seksityö liitetään vääristyneesti pelkästään naisiin, vaikka alalla työskentelee yhtä lailla miehiä, pariskuntia sekä muiden sukupuolien edustajia. Ajatellaan, että seksityötä tehdään pakon edestä, vaikka seksityöntekijöissä on runsaasti työtä vapaaehtoisesti tekeviä ja heitä ketkä tekevät seksityötä opiskelun tai toisen työn ohella, myös sosiaali- ja terveysalalla. Seksityö liitettynä vanhemmuuteen saa usein osakseen paheksuntaa. Sosiaalialallakin kohdataan käsityksiä siitä, ettei seksityöntekijä olisi kykenevä hyvään vanhemmuuteen. Seksityö saatetaan usein valita kuitenkin epäitsekkäistä syistä toimeentulon turvaamiseksi, jotta lapset saisivat kaiken tarvitsemansa, pääsisivät opiskelemaan ja saisivat elää mahdollisimman hyvää elämää. Lasten kanssa vietettävää yhteistä aikaa pidetään tärkeänä, joten halutaan valita vähemmän aikaa vievä seksityö ja näin tienata sama määrä rahaa käyttämällä vähemmän aikaa tulojen hankkimiseen.

Opinnäytetyötä tehdessämme esille heräsi toistuvasti eri yhteyksissä kysymys, “Miksi sosiaalipalveluissa työskentelevän tulisi tietää, että asiakas on seksityöntekijä?”. Mielestämme asiaa olisi aiheellista lähestyä siltä kannalta, onko seksityö oma valinta vai onko seksityö esimerkiksi taloudellisista syistä pakko. Vaikka seksityö olisikin oma valinta, liittyy siihen usein siltikin monia henkisesti kuormittavia tekijöitä. Yksi opinnäytetyömme tutkimuskysymyksistä oli, miten työntekijät kokevat seksityön puheeksi ottamisen asiakkaiden kanssa. Koska seksityö on edelleen tabu ja seksityöstä puhuttaessa kuljetaan tavallaan lain harmaalla alueella, aiheuttaa se henkilöille salailua, kaksoiselämän kokemuksia ja pahimmillaan kokemuksia marginalisoitumisesta ja leimautumisesta. Vaikka seksityö ei olisi asiakkaan syy sosiaalipalveluiden tarpeeseen, saattaa se aiheuttaa elämäntilanteita, jolloin sosiaalipalveluiden tarve syntyy ja jos asiakas ei voi kertoa sosiaalipalveluiden työntekijöille taustojaan, on asiakkaan tukeminen hyvin haastavaa.

Vastauksista nousi useammassa kohtaa esiin työntekijöiden kokema kiire. Nykypäivän työelämässä aika määritellään usein resurssina ja niiden niukkuutena. Taloudelliset paineet vaikuttavat usein suoraan työntekijöiden määrään, tämän kautta luovat lisäpaineita työntekijöille ja lopulta kärsivät asiakkaat. Usein sosiaalityön palveluihin

hakeutuvat asiakkaat ovat juuri niitä ketkä tarvitsevat kipeimmin pitkiä asiakassuhteita ja niiden kautta työskentelyyn tulevaa luottamusta. On myös asiakkaita, joiden on vaikeaa, välillä jopa mahdotonta sitoutua annettuihin aikoihin. Jos annetusta ajasta ei kuitenkaan pysty pitämään kiinni ja jonossa on hurja määrä tulijoita, asiakas tipahtaa pois palvelusta. Huomioon on otettava myös muista kulttuureista tulevat asiakkaat, joiden aikakäsitys voi olla kovin erilainen, kuin kantaväestöön kuuluvilla. (Harrikari 2016, 133-134, 137.) On riski, että kovassa kiireessä työntekijä saattaa jättää ottamatta asioita puheeksi, koska ajattelee tämän tuovan lisää työtä, eikä siihen yksinkertaisesti ole aikaa.

Kaksi opinnäytetyön tutkimuskysymyksistä liittyi Pro-tukipisteen toiminnan tunnettavuuteen, miten Pro-tukipisteen toiminta tunnetaan Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa ja millaisia tiedon ja osaamisen tarpeita työntekijät nostavat esiin, joihin Pro-tukipiste voisi vastata. Kysely aineistosta saatujen tulosten mukaan Pro-tukipisteen palvelu tiedettiin Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa suhteellisen hyvin, vaikka palvelua oli hyödynnetty hyvin vähän. Vastajat kaipaivat lisää tietoa Pro-tukipisteen toiminnasta, joten palvelun vierauden vuoksi yhteistyön tekeminen on saattanut tuntua työntekijöistä vaikealta. Tästä opinnäytetyöstä nousseiden tarpeiden pohjalta Tampereen Pro-tukipiste aikoo tarjota lähikuntien sosiaalipalveluihin koulutusta seksityöhön ja seksityöntekijän kohtaamiseen liittyen. Tiedon jakamista ja seksityöhön liittyvän yleisen keskustelun lisäämistä pidetään Tampereen Pro-tukipisteessä tärkeänä ja sitä halutaan kehittää tulevaisuudessa.

7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessimme ajan olimme tiiviisti yhteistyössä Pro-tukipisteen työntekijöiden kanssa. Keskustelut heidän kanssaan toivat opinnäytetyöhömme uutta perspektiiviä ja auttoivat refleктоimaan omia ajatuksia ja tunteita, joita opinnäytetyötä tehdessämme heräsi. Keskusteluissa nousi esille, että seksityöntekijöiden elämäntilanteet ovat hyvin monimuotoisia ja seksityöntekijä saattaa kantaa useampaa stigmaa mukanaan. Näin ollen osa seksialalla toimivista on erittäin haavoittuvassa asemassa elämässään, eikä pelkää seksialalla toimimisen takia.

Eettinen sitoutuneisuus tutkittavaan aiheeseen toimii pohjana hyvälle tutkimukselle ja ajatellaankin, että kaikki tutkimukseen liittyvät valinnat ovat moraalisia valintoja. Eettiset ratkaisut myös luovat tutkimukselle uskottavuutta. Tutkimusaihetta miettiessä tulee pitää mielessä, miksi tutkimusta tehdään ja kenen ehdoilla aihe valitaan. Nämä ovat oleellinen osa eettistä pohdintaa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 127-129, 132.) Valitsimme aiheen, koska pidämme tärkeänä tuoda esiin yleisellä tasolla keskustelua seksityöhön ja seksityöntekijöihin liittyen. Haluamme omalta osaltamme edesauttaa aiheeseen liittyvän stigman hälventämisessä sekä nostaa esille keskustelua seksityöhön liittyen ja kannustaa sosiaalialalla työskenteleviä rohkeasti vastapuheeseen, häivyttääksemme yhteiskunnassa syntyneiden marginaalien rajoja.

Opinnäytetyön aineiston laajuus jäi tavoiteltuun nähden hieman suppeaksi ja kaikista kunnista ei edes tullut vastausta. Tulosten perusteella ei pystytä tekemään yleistyksiä, mutta vastaukset antavat kuitenkin viitteitä siitä, että seksityöntekijöistä puhuttaessa, puhumme vielä suhteellisen tuntemattomasta asiakasryhmästä. Näin ollen opinnäytetyössämme esille nousevat asiat voivatkin toimia hyvinä keskustelun avauksina. Kyseisen aiheen tutkimista pidettiin tärkeänä ja koulutustarpeita nousi esille, joten vaikka osalla sosiaalialan työntekijöistä olisikin kattavat tiedot aiheesta, on joukossa kuitenkin niitä, jotka hyötyisivät aiheeseen liittyvästä koulutuksesta.

7.3 Kehittämisehdotuksia

Sosiaalialan koulutukseen pitäisi lisätä opintoja seksuaalisuuteen liittyen. Tämä on kuitenkin osa-alue, joka koskettaa meitä kaikkia läpi elämän. Kun näitä teemoja ja asennoitumista niihin pohdittaisiin jo opintojen aikana, olisi työelämässä valmiimpi kohtaamaan eteen tulevia tilanteita avoimemmin mielin. Tämän päivän sosiaalialan kentällä vastaan tulee paljon sateenkaari perheitä ja sukupuolisesti moninaisia henkilöitä, joten työntekijän avarakatseisuus on tässäkin mielessä tärkeää.

Koetaan, että sosiaalipalveluissa seksuaalisuus jää kokonaan käsittelemättä. Kuten vastauksista tuli esille, voi asiakkaan olla vaikea ottaa asioita puheeksi, jos kokee, ettei työntekijä niitä pysty vastaanottamaan. Sosiaalialalla työskentelevillä on kuitenkin vastuu

ja velvollisuus ottaa vaikeatkin asiat puheeksi, mikäli tämä edesauttaa asiakkaan elämäntilannetta. Usein voi myös olla, että käsillä oleva tilaisuus on ainutkertainen, eikä asiakas välttämättä enää myöhemmin hakeudu avun piiriin.

Opinnäytetyöprosessin aikana halusimme avartaa omia näkemyksiämme seksityöstä ja lähdimme Hollantiin, Amsterdamiin opintomatalle. Amsterdam on yleisesti tunnettu vapaamielisyydestään ja seksityön tekeminen on siellä laillista. Halusimme tutustua paremmin tähän ajattelumalliin, verrataksemme sitä Suomen tapaan toimia. Kävimme matkan aikana Prostituutio museossa, Seksi museossa ja Punaisten lyhtyjien kadulla tutustumassa seksityön historiaan ja työhön tänä päivänä. Museoissa nähtyjien vanhojen kuvien, esineiden ja videoiden kautta syventyi entisestään ymmärrys siitä, kuinka seksityötä on tehty vuosisatojen ajan eri yhteiskuntaluokissa. Tämän tiedon valossa voikin vaan ihmetellä, kuinka aihe on siitä huolimatta edelleen niin suuri tabu. Seksityöstä ja yleisesti seksuaalisuudesta puhumisen avoimuus teki meihin vaikutuksen ja herätti miettimään, miksi näin luonnollisesta aiheesta ei voisi keskustella samankaltaisesti Suomessa.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita pohtiessa, herää ajatus Minnesotassa tehtyyn tutkimukseen verraten. Sosiaalipalveluissa työskenteleviltä olisi mielenkiintoista kysyä kokemuksia heidän koulutuksensa ja työnantajansa tuen antamista valmiuksista kohdata seksityöntekijä tai seksuaalisuuteen liittyviä asioita. (kts. Week 2014, 27.)

KUVA 8. Nainen ja kukka (Kuva: Jarno Koskinen)

Keskeisinä asioina tulevaisuudessa näemmekin seksityöntekijöiden työ- ja elinolojen parantamisen sekä heidän oman vaikutusvallan lisäämisen. Seksityöntekijöiden etujen parantamiseksi tulisi enemmän kuulla seksityöntekijöiden ja heidän asiaansa ajavien järjestöjen, kuten Pro-tukipisteen ääntä. Nämä ovat keskeisiä tekijöitä leimautumisen ja syrjinnän torjumiseksi ja ihmisoikeuksien varmistamiseksi kaikissa seksityöntekijöitä koskevissa ohjelmissa ja palveluissa. Yhteistyön lisääminen julkisten palveluiden ja Pro-tukipisteen välillä on asiakkaan etu. Pro-tukipisteellä on paljon tietoa asiakasryhmään liittyen, jota tulisi jakaa suunnitellusti julkisiin sosiaalialan palveluihin.

Sote-uudistukseen liittyen Terveiden ja hyvinvoinninlaitos on määritellyt sosiaalityön työorientaatioita, joista palveluohjauksen, valtaistamisen ja rakenteellisen sosiaalityön keinoin, voisi mielestämme tukea seksityöntekijöiden kanssa työskentelyä. Orientaatioihin perustavassa sosiaalityön mallissa katsotaan samaan aikaan sekä mikro- että makrotasolle. Menetelmiä ei sovelleta vain yksilökohtaisessa työssä, vaan ne huomioidaan yhteistyössä ja rakenteellisessa työssä. Orientaatiot sisältävät sekä ennaltaehkäisevän että korjaavan näkökulman muodostaen sosiaalityön osaamisperustan. Erityisosaamista tulee kehittää riittävän laaja-alaisina kokonaisuuksina. Sosiaalityössä yhdistetään erilaisia menetelmiä, osaamista ja kumppanuuksia. (Sosiaalityö 2017.) Vastavuoroinen yhteistyö Pro-tukipisteen kanssa auttaa sosiaalialan työntekijöitä lisäämällä tietoisuutta seksityön ilmiöistä ja seksityöntekijöiden kohtaamisesta.

Valtaistavalla sosiaalityöllä voidaan kasvattaa yksilötasolla ihmisten kriittistä tietoisuutta. Ihmisiä autetaan näkemään sortoa ja epätasa-arvoa aiheuttavia tekijöitä. Yhteisö- ja yhteiskuntatasolla valtaistavassa sosiaalityössä käytetään välineitä epäoikeudenmukaisuuksien poistamiseen, esimerkiksi lisäämällä yhteisöllisiä toimia, jolloin ihmiset voivat vaikuttaa ja tuoda äänensä kuuluviin. Näin voidaan saada yhteiskunnasta pois syrjäyttävät prosessit ja edistää jonkin vähemmistöryhmän, kuten seksityöntekijöiden asemaa. Valtaistamisen on koettu olevan hankalaa suomalaisessa sosiaalityössä, mutta sitä on sovellettu sosiaalityön erilaisissa projekteissa. (Valtaistaminen 2017.) Valtaistavan sosiaalityön ja projektien kautta voidaan löytää uusia strategioita voimauttaa seksityöntekijöitä. Yhteisen keskustelun kautta löydetään ongelmakohtia, joihin voidaan puuttua kuulemalla seksityöntekijöiden omaa ääntä ja tekemällä yhteistyötä Pro-tukipisteen kaltaisten asiantuntijajärjestöjen kanssa.

Oleellista seksityöntekijöiden kanssa toimiessa on ymmärtää, että yksilön ei tarvitse muuttaa itseään ja lopettaa seksialalla työskentelyä saadakseen ihmisoikeudet täyttävää ja ihmisarvoa kunnioittavaa palvelua. Laadukas ja tiivis yhteistyö palveluiden kesken asiakkaan elämäntilanteen parantamiseksi on tärkeää.

LÄHTEET

Arki, arvot, etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 2017. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Luettu 22.10.2018. <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Brunovskis, A. & Skilbrei, M-L. 2018. Individual or Structural Inequality? Access and Barriers in Welfare Services for Women Who Sell Sex. *Social Inclusion* (ISSN: 2183–2803) 2018, Volume 6, Issue 3. Pages 310–318. Luettu 22.10.2018. <https://www.cogitatiopress.com/socialinclusion/article/view/1534/1534>

Dunk-West, P. 2011. Everyday sexuality and identity: De-differentiating the sexual self in social work. Teoksessa Dunk-West, P. & Hafford-Letchfield, T. (edit.) *Sexual identities and sexuality in social work. Research and reflections from women in the field.* England, Surrey: Ashgate.

EDILEX. 2018. Vuosikirjapäätökset. KHO 1984 II 560. Päivitetty 16.11.2018. Luettu 17.11.2018. <https://www.edilex.fi/kho/vuosikirjat/198403253?allWords=1984+KHO+1984+II+560&offset=1&perpage=20&sort=timedesc&searchSrc=20&advancedSearchKey=280338>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* 7.painos. Tampere: Vastapaino.

Fook, J. 2011. Preface. Teoksessa Dunk-West, P. & Hafford-Letchfield, T. (edit.) *Sexual identities and sexuality in social work. Research and reflections from women in the field.* England, Surrey: Ashgate.

Forsberg, H. 2002. Asianosaiset ja marginaalia koskeva kerronta. Teoksessa Juhila, K., Forsberg, H. & Roivainen, I. (toim.) *Marginaalit ja sosiaalityö.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Garaizabal, C. 2011. Slut Stigma. Teoksessa *Pictures of a reality. Sex workers talk about their life and experiences within the indoor sex work setting in nine European cities.* 2012, 116. *Indoors.* Marseille, France: Autres Regards. Luettu 18.9.2018. https://tampep.eu/wp-content/uploads/2017/11/Pictures_of_a_reality-Indoors_2.pdf

Goffman, E. 1990. *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity.* England: Penguin Books.

Hallintolaki 6.6.2003/434.

Harrikari, T. 2016. Byrokratian syklit ja asiakkaiden rytmit sosiaalityössä. Teoksessa *Vastavuoroinen sosiaalityö.* Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.

Huhtajärvi, P. & Häggman, J. 2018. Haastattelu 22.10.2018. Haastattelijat Alakoski, V. & Rajala, J. Tampere. Pro-tukipiste.

INDOORS Support and Empowerment for Female Sex Workers and Trafficked Women Working in Hidden Places. 2018. European comission. Päivitetty 18.9.2018. Luettu 18.9.2018. <https://ec.europa.eu/justice/grants/results/daphne-toolkit/en/content/indoors-support-and-empowerment-female-sex-workers-and-trafficked-women-working-hidden-1>

Juhila, K. 2004. Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus.

Juhila, K. 2002. Sosiaalityö marginaalissa. Teoksessa Juhila, K., Forsberg, H. & Roivainen, I. (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Järjestyslaki 27.6.2003/612.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kinnunen, M. 2011. Kerro minulle vaihtoehdot, mutta anna minun päättää itse. Palveluohjauksen ja epävirallisen tuen merkitys hierontapaikoissa työskenteleville thaimaalaisille naisille. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva: PS-kustannus.

Komulainen, H. 2010. Case Pandora. Tapaustutkimus 2000-luvun suomalaisesta seksityöntekijästä ja seksityönsukupuolisuudesta. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Luettu 8.10.2018. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110249/urn_nbn_fi_uef-20110249.pdf

Kontula, A. 2005. Prostituutio Suomessa. Helsinki: Sexpo säätiö.

Kontula, A. 2008. Punainen Eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa. Helsinki: Like.

Korkeila, J. 2011. Mitä häpeäleima on? Teoksessa Korkeila, J., Joutsenniemi, K., Sailas, E. & Oksanen, J. (toim.) Irti häpeäleimasta. Helsinki: Duodecim.

Korkeila, J., Joutsenniemi, K., Sailas, E. & Oksanen, J. (toim.) 2011. Irti häpeäleimasta. Helsinki: Duodecim.

KvaliMOTV. N.d. Teemoittelu. Luettu 28.2.2018. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Laitinen, M. & Kemppainen, T. 2010. Asiakkaan arvokas kohtaaminen. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

Liitsola, K., Kauppinen, J., Nikula, M., Thesslund, E., Huovinen, M., Aalto, E., Ollgren, J. & Brummer-Korvenkontio, H. 2013. Terveyttä erotiikka- ja seksialalla: erotiikka-, escort- ja seksityötä tekevien terveys ja hyvinvointi Suomessa. Terveys ja hyvinvoinnin laitos. Työpäperi 45.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2011. Vuorovaikutustaidot sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.

Niemelä, P. 2016. Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetoksena. Teoksessa Vastavuoroinen sosiaalityö. Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.

Oikeusministeriö. 2006. Seksin osto parituksen tai ihmiskaupan kohteelta tulee rangaistavaksi. Julkaistu 25.9.2006. Luettu 16.10.2018. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/seksin-osto-parituksen-tai-ihmiskaupan-kohteelta-tulee-rangaistavaksi

Oikeusministeriö. 2015. Seksin osto on kesäkuun alusta lähtien rangaistavaa myös tuottamuksellisena. Julkaistu 26.5.2015. Luettu 16.10.2018. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/seksin-osto-on-kesakuun-alusta-lahtien-rangaistavaa-myo-s-tuottamuksellisena

Pictures of a reality. Sex workers talk about their life and experiences within the indoor sex work setting in nine European cities. 2012. Indoors. Marseille, France: Autres Regards. Luettu 18.9.2018. https://tampep.eu/wp-content/uploads/2017/11/Pictures_of_a_reality-Indoors_2.pdf

Pohjola, A. 2016. Sosiaalityön vastuu heikompaan asemaan joutuneista. Teoksessa Vastavuoroinen sosiaalityö. Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.

Pro-tukipiste. 2018. Luettu 14.2.2018. <https://pro-tukipiste.fi/pro-tukipiste/>

Ranz, S. 2009. Maria Magdaleena, syntinen nainen? Teoksessa Forssén, K., Nyqvist, L. & Raitanen, A. (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Moniammatillisuus sosiaalityön mahdollisuutena. Talentia-lehti. Sosiaalialan tutkimuksen seura. 2009. 25-27.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Seksin myynti on yhä käännytyspäätös. 2018. Pro-tukipiste. Luettu 23.10.2018. <https://pro-tukipiste.fi/seksin-myynti-on-yha-kaannytySPAatos/>

Sirkä J. 2003. Onko prostituoitu ihminen? Luettu 7.9.2018. <https://docplayer.fi/12076725-Onko-prostituoitu-ihminen-2.html>

Skaffari, P. 2010. Rajat ylittävä prostituutio. Tutkimus naisten kokemuksista pohjoisen itäprostituutiosta. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Sorfleet, A. 2007. Sex Workers' Rights. Report of the European Conference on Sex Work, Human Rights, Labour and Migration, Brussels (2005). Luettu 10.10.2018. <https://walnet.org/csis/groups/icrse/brussels-2005/SexWorkersRights.pdf>

Sosiaalityö. 2017. Päivitetty 29.6.2017. Luettu 10.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/talous-ja-politiikka/sosiaalipolitiikka/sosiaalityo>

Still, J. 2014. Identifying effective social work practices in response to prostitution. Lund University. Luettu 8.10.2018. <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=4460072&fileOid=4460079>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Trotter, J. 2011. What is personal? Reflecting on heterosexuality? Teoksessa Dunk-West, P. & Hafford-Letchfield, T. (edit.) Sexual identities and sexuality in social work. Research and reflections from women in the field. England, Surrey: Ashgate.

Tukipalvelut. 2018. Pro-tukipiste. Luettu 10.10.2018. <https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/tukityo/>

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Tuomaala V. 2015. Seksityöntekijä vai prostituoitu? Peruste 1-2/2015. 50-59. Luettu 10.10.2018. <https://docplayer.fi/5622593-Seksityontekija-vai-prostituoitu.html>

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu painos. Helsinki:Tammi

Valtaistaminen. 2017. Päivitetty 1.6.2017. Luettu 2.3.2018. <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/talous-ja-politiikka/sosiaalipolitiikka/sosiaalityo/valtaistaminen>

Vehkalahti K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki:Tammi

Verotus. 2018. Pro-tukipiste. Luettu 16.10.2018. <https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/verotus/>

Week, M-A. 2014. Experiences of LGSWs in Working with Sex Workers. Master of Social Work Clinical Research Papers. 5-2014. School of Social Work. Sophia. St. Catherine University. St. Paul. Minnesota. USA.

Willman, A. & Levy, A. 2010. Introduction: Beyond the Sex in Sex Work. Teoksessa Ditmore, M., Levy, A. & Willman, A. Sex Work Matters: Exploring Money, Power, and Intimacy in the Sex Industry. E-kirja. Luettu 10.10.2018. http://web.b.ebscohost.com.elib.tamk.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzMyNzA2NF9fQU41?sid=9f4e638e-051d-4a5a-b16b-d84d69fb6afc@sessionmgr120&vid=0&format=EB&lpid=lp_1&rid=0

Yhdistyneet kansakunnat. 2016. Ihmisoikeudet. Päivitetty 13.10.2016. Luettu 10.10.2018. <https://www.yk.fi/node/5>

LIITTEET

Liite 1. E-lomakkeen saatekirje

Hei,

Olemme kaksi Tampereen ammattikorkeakoulun Sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijaa. Teemme yhteistyössä Pro-tukipisteen kanssa tutkimusta erotiikka - ja seksityöntekijän kohtaamisesta kuntien sosiaalipalveluissa.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Tampereen ympäristökuntien sosiaalipalveluissa toimivien työntekijöiden tietämystä erotiikka- ja seksityöstä ja Pro-tukipisteen tarjoamista palveluista, jotta erotiikka- ja seksityöntekijät olisi helpompi tunnistaa sosiaalipalveluissa sekä heidän hyvinvointinsa, turvallisuus ja oikeudet voitaisiin ottaa paremmin huomioon. Yhteistyössä Pro-tukipisteen kanssa tutkimukseen osallistuviksi kunniksi valittiin Nokia, Ylöjärvi, Kangasala, Pirkkala ja Lempäälä. Edellä mainituista kunnista on ohjautunut asiakkaita Pro-tukipisteen palveluiden piiriin, joten vastauksenne ohessa olevaan kyselyyn olisi tärkeää palveluiden kehittämisen kannalta. Kysely on lähetetty myös lastensuojelu ja perhetyötä tekeville työntekijöille, mikäli lasten vanhemmissa on erotiikka- ja seksityötä tekeviä.

Pro-tukipiste on asiantuntija järjestö ja edistää seksi- ja erotiikka-alalla toimivien ihmisten, sekä ihmiskaupan uhrien osallisuutta ja oikeuksia. Pro-tukipiste tarjoaa asiakasryhmälleen matalan kynnyksen sosiaali- ja terveystalvitu. Työn tarkoituksena on edistää asiakasryhmään kuuluvien oikeutta palveluihin, sekä oikeutta suojeluun kaikenlaiselta pakottamiselta, itsemääräämisoikeuden rajoittamiselta ja muilta oikeuksien loukkauksilta.

Tässä linkki kyselyyn.

<https://lomake.tamk.fi/v3/lomakkeet/26426/lomake.html>

Toivoisimme että vastaisitte nimettömään e-kyselyyn kesäkuun loppuun mennessä. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua loppuvuodesta 2018. Välitämme ympäristökuntien sosiaalipalveluihin linkin valmiista työstä.

Kiitos ajastasi!

Terveisin:

Veera Alakoski ja Johanna Rajala sekä Tampereen Pro-tukipiste

Mikäli kyselystä herää jotain kysyttävää, vastaamme mielellämme!

veera.alakoski@soc.tamk.fi, johanna.rajala@soc.tamk.fi

Liite 2. E-lomakkeen kysymykset

Taustatiedot

Työskentely kunta

Sosiaalialan palvelu, jossa työskentelet

Ammattinimike

- 1. Miten usein kohtaat työssäsi erotiikka- tai seksityöntekijän?**
- 2. Miten tunnistat työssäsi erotiikka- tai seksityöntekijän?**
- 3. Mikäli vastasit “muu” niin miten?**
- 4. Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat erotiikka- tai seksityöntekijän kohtaamiseen sosiaalipalveluissa?**
 - Työntekijän mielikuvat ja asenteet
 - Työntekijän tietämys erotiikka- ja seksityöstä
 - Aiheen henkilökohtaisuus ja intiimiys
 - Muu
- 5. Mikäli vastasit edelliseen kohtaan “muu” niin millaiset asiat?**
- 6. Miten koet seksityön puheeksi ottamisen asiakkaan kanssa?**
- 7. Miten seksityöläinen tällä hetkellä kohdataan sosiaalipalveluissa?**
- 8. Miten seksityöläinen tulisi kohdata sosiaalipalveluissa?**
- 9. Miten asenteet voivat vaikuttaa seksityöntekijän kohtaamiseen?**
- 10. Millaista osaamista tarvitaan sosiaalityössä seksityöntekijän kanssa?**
- 11. Mitä aiheeseen liittyen haluaisit huomioitavan?**
- 12. Miten tunnet Pro-tukipisteen toiminnan**
 - Tunnen toiminnan ja hyödynnän sitä
 - Tunnen toiminnan mutta en ole hyödyntänyt sitä
 - Olen kuullut toiminnasta
 - En ole kuullut toiminnasta
- 13. Toivoisitko yhteistyötä Pro-tukipisteen kanssa?**
 - Kyllä
 - En
 - En osaa sanoa

14. Minkälaista koulutusta tai tukea kaipaisit Pro-tukipisteeltä erotiikka- ja seksityöntekijän kanssa työskentelyyn?

- Yleisesti erotiikka- ja seksityöstä
- Kohtaamisesta ja stigmasta
- Lainsäädännöstä
- Pro-tukipisteen työstä ja palveluista
- Muu

15. Mikäli vastasit edelliseen kohtaan “muu”, niin millaista?

16. Mitä aiheeseen liittyen haluaisit vielä huomiotavan?

Liite 3. Analyysipolku

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Päälouokka
“En osaa sanoa, kun omassa nykyisessä työssä ei tule vastaan”.	Seksityöntekijän tunnistamisen vaikeus.	Epävarmuus, ennakkoluulot.	Seksityöhön liittyvä stigma.
“Usein asiakas tai työntekijä ei mielestäni puhu asiasta lainkaan tai se sivuutetaan.”	Seksityön puheeksi ottamisen haaste.	Kommunikointi.	Seksityö ja seksuaalisuus aiheena tabu.
“Kyllä voivat vaikuttaa. Määrityy varmaankin jokaisen työntekijän omasta arvomaailmasta ja elämänhistoriasta käsin.”	Asenteiden vaikutus seksityöntekijän kohtaamiseen.	Luottamuksellinen ilmapiiri.	Asiakkaan tasavertainen ja sensitiivinen kohtaaminen.